

Spis treści

SPRAWOZDANIE MERYTORYCZNE Z DZIAŁALNOŚCI FUNDACJI „BIBLIOTEKA EKOLOGICZNA” W POZNANIU W 2011 ROKU	2
PLAN DZIAŁALNOŚCI FUNDACJA BIBLIOTEKA EKOLOGICZNA W 2012 ROKU	5
KONKURSY „CHROŃMY PLATKI W SWOJEJ OKOLICY” „ALTERNATYWNE ŹRÓDŁA ENERGII”	6
RAZEM PONAD GRANICAMI – KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I INNE MIĘDZYNARODOWE UMOWY ORAZ DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY	8
PREZENTACJA KORZYŚCI PŁYNĄCYCH Z EKOINNOWACJI	19
NOWA GLOBALNA ZACHĘTA DO ZWALCZANIA ZJAWISKA PUSTYNNIENIA	20
WYSOKI POZIOM JAKOŚCI WODY W EUROPEJSKICH KĄPIELISKACH	22
GOSPODARKA: KU EFEKTYWNEMU UŻYTKOWANIU ZASOBÓW WODNYCH	24

Okladka:
Bobrek trójlistkowy (*Menyanthes trifoliata*)
w torfiance pod Rąbiniem
foto. H. Goldyn

RADA PROGRAMOWA REGIONALNEGO CENTRUM EDUKACJI EKOLOGICZNEJ W POZNANIU:

MAREK BEER, ARKADIUSZ BŁOCHOWIAK, ROMUALD GRABIAK, JERZY GŁADYSIAK, RYSZARD GOŁDYN, EWA HOFFMANN, PIOTR KOWALCZAK, ZBIGNIEW KRYSIŃSKI, ANDRZEJ MALATYŃSKI, ANDRZEJ MIZGAJSKI, KRYSZYNA POŚLEDNIA, JOLANTA RATAJCZAK, GRAŻYNA SMOLIBOWSKA-HRUSZKA.

Rada programowa RCEE w Poznaniu współpracuje z Redakcją Wielkopolskiego Biuletynu Ekologicznego przez udział w redagowaniu i wydawaniu Biuletynu. (Regulamin RP RCEE w Poznaniu § 6 pkt 1)

WIELKOPOLSKI BIULETYN EKOLOGICZNY
UKAZUJE SIĘ DZIĘKI POMOCY FINANSOWEJ
WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ W POZNANIU

Wydawca: Fundacja Biblioteka Ekologiczna – Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej. 61-715 Poznań, ul. Kościuszki 79, tel.: 61 852 41 39, 61 852 13 25, fax: 61 852 82 76 e-mail fbercee@gmail.com <http://free.ngo.pl/rceebepz/> Redaguje Zespół. Skład i druk: proDRUK Poznań ul. Błażeja 3, tel. (0-61) 8229-046. Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i adiacji tekstów oraz zmiany tytułów. Przedruk materiałów lub ich części tylko za zgodą redakcji Wielkopolskiego Biuletynu Ekologicznego. Nakład wydrukowano na papierze ekologicznym. Nakład. 1000 szt.

SPRAWOZDANIE MERYTORYCZNE Z DZIAŁALNOŚCI FUNDACJI „BIBLIOTEKA EKOLOGICZNA” W POZNANIU W 2011 ROKU

Fundacja „Biblioteka Ekologiczna” od 21 kwietnia 2011 r. należy do organizacji pożytku publicznego o nr KRS 0000019584. Jest organizacją non profit i prowadzi zgodnie ze statutem działalność nastawioną na podnoszenie świadomości ekologicznej ogółu społeczeństwa. Podstawowym celem Fundacji jest gromadzenie wydawnictw dotyczących szeroko pojętej ochrony środowiska w formie biblioteki i udostępnianie ich każdemu zainteresowanemu. Oprócz biblioteki Fundacja prowadzi szeroką działalność związaną z edukacją ekologiczną, nastawioną w pierwszym rzędzie na uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich. W zasięgu oddziaływania znajdują się jednak również studenci i dorośli. Fundacja „Biblioteka Ekologiczna” od 1994 r. została w ramach sieci regionalnych programu PHARE nominowana na jeden z 17 centrów edukacji ekologicznej w Polsce. Od 2003 roku Fundacja jest członkiem Związku Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć z siedzibą w Krakowie, do której należy 10 organizacji ekologicznych z całej Polski. Fundacja była jednym z członków założycieli tego Związku.

Prowadzona działalność Fundacji Biblioteka Ekologiczna skupia się w kilku programach. Poniżej przedstawiamy krótki opis każdego z nich, a w przypadku programów wieloletnich – bliższą charakterystykę działań w ostatnim roku.

Biblioteka zapoczątkowana została przez księgozbiór подарowany przez Fundację Green Library z USA. Była to głównie literatura angielskojęzyczna, która nadal stanowi trzon zbiorów bibliotecznych. W kolejnych latach przybierały jednak książki i czasopisma krajowe, publikowane głównie w języku polskim. Obecnie w katalogu biblioteki znajduje się ponad 9 tysięcy woluminów książek i czasopism. W ubiegłym roku dzięki modernizacji Biblioteki katalog ten został udostępniony w wersji elektronicznej na stronie internetowej Fundacji, co umożliwia każdemu zainteresowanemu zdalnie sprawdzić, czy znajduje się w nim interesująca go pozycja. Biblioteka ma największy w kraju zbiór literatury z zakresu ochrony środowiska, toteż

cieszy się ona dużym zainteresowaniem ogółu społeczeństwa. Wśród czytelników przeważają studenci wszystkich uczelni Poznania, następnie nauczyciele i uczniowie szkół różnych szczebli. W ostatnim roku księgozbiór wzbogacił się o kolejnych 25 woluminów, zakupionych i подарowanych przez wydawnictwa i osoby prywatne. Niestety nie obejmuje on wszystkich nowości, które ukazały się na rynku wydawniczym, gdyż ze względu na trudności finansowe Fundacji ograniczono zakup książek i czasopism. Funkcjonowanie biblioteki było możliwe dzięki finansowemu wsparciu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu, w ramach projektu pt. „Dofinansowanie działalności Biblioteki Ekologicznej po modernizacji w zakresie obsługi czytelników przy użyciu elektronicznych mediów przekazu informacji”. Uzyskana dotacja przeznaczona została głównie na zatrudnienie osoby do obsługi czytelników oraz opłacenie części kwoty za najem lokalu.

Program edukacyjno-wystawienniczy, którego pełna nazwa brzmi „Pozaszkolne zajęcia multimedialne, połączone z wystawami tematycznymi z zakresu ochrony przyrody i środowiska”, realizowany jest nieprzerwanie od listopada 1992 roku. Ogółem odbyły się już 104 wystawy, które były inspiracją do zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży szkolnej. Przeciętnie jedna wystawa odwiedzana jest przez kilkanaście klas uczniowskich. Informacja o wystawach i zajęciach jest szeroko kolportowana – publikowana w Wielkopolskim Biuletynie Ekologicznym, umieszczana na stronach internetowych Fundacji i Kuratorium Oświaty, wysyłana do szkół drogą elektroniczną i w formie ulotek poprzez Wydział Oświaty UM. Organizowane zajęcia poszerzają wiedzę przyrodniczą dzieci i młodzieży, uwrażliwiają na problemy zagrożeń środowiska, podnosząc ich świadomość ekologiczną. Dzięki wsparciu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki wodnej w roku 2011 miało miejsce 8 wystaw (w tym jedna przechodząca z poprzedniego roku), a zwiedziło je i wzięło udział w za-

SPRAWOZDANIE MERYTORYCZNE Z DZIAŁALNOŚCI FUNDACJI „BIBLIOTEKA EKOLOGICZNA” W POZNANIU W 2011 ROKU

jęciach edukacyjnych ok. 70 grup uczniowskich, każda średnio po 25 osób. Grupy te pochodziły ze szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich z Poznania oraz wielu innych miejscowości np. z Lubonia, Swarzędza, Tarnowa Podgórnego, Paczkowa. Harmonogram tych wystaw przedstawiał się następująco:

1. Ogród Botaniczny w Poznaniu – nasze początki (grudzień 2010 – styczeń 2011)
2. Afryka w pigułce = Kamerun (luty – marzec 2011)
3. W królestwie eukaliptusów i akacji: fascynujący świat roślin Australii (marzec-kwiecień 2011)
4. Nigdy więcej Czarnobyli (kwiecień – maj 2011)
5. Powódź w zlewni Warty (maj – sierpień 2011)
6. Natura Bornholmu (wrzesień 2011)
7. Peru i Boliwia – mozaika światów (październik – listopad 2011)
8. Jeziora lobelio we – znane czy nieznane? (listopad – grudzień 2011)

W bieżącym roku dzięki dodatkowemu wsparciu z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu planowane jest otwarcie jeszcze jednej wystawy pt. „Uganda – zaginiony świat Ruwenzori”, która eksponowana będzie do końca stycznia 2012 roku.

Program wydawniczy Fundacji składa się z trzech części. Pierwszą z nich stanowią książki, wydawane nieregularnie, drugą – czasopismo „Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny”, ukazujący się regularnie 6 razy w roku, trzecią – program zaopatrzenia szkół w miesięczniki Aura i Przyroda Polska. Do tej pory Fundacja wydała 13 pozycji książkowych, z których ostatnia ukazała się w 2008 r.

Wydawanie „Wielkopolskiego Biuletynu Ekologicznego” oraz zaopatrzenie szkół w czasopisma realizowane było dzięki projektowi pt. „Zaopatrzenie szkół z terenu województwa Wielkopolskiego w miesięczniki Aura, Przyroda Polska i Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny, jako pomoce dydaktyczne dla nauczycieli prowadzących lekcje i zajęcia w zakresie ochrony środowiska”, sponzorowanego przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu. Biuletyn wydawany jest nieprzerwanie od 1998 r. Obejmuje on aktualną problematykę dotyczącą ochrony przyrody i środowiska, informacje o zbliżających się oraz świeżo zakończonych wydarzeniach, imprezach i akcjach poświęconych tej problematyce, zawiera wiele praktycznych informacji dla każdego, kto interesuje się ochroną środowiska. Biuletyn wydawany jest w nakładzie 1000 egzemplarzy i kolportowany jest bezpłatnie do szkół i urzędów na terenie całej Wielkopolski. Wersja elektroniczna dostępna jest też w internecie na stronie Fundacji. W 2011 roku wydanych

zostało 6 kolejnych numerów Biuletynu, informujących m.in. o bieżących programach realizowanych w Fundacji, zagrożeniach związanych z energetyką jądrową w 25 rocznicę awarii w Czarnobylu, rewitalizacji międzynarodowej drogi wodnej na Noteci, energetyce ze źródeł odnawialnych, a w ostatnim numerze – praktyczne informacje o dokarmianiu ptaków w okresie zimowym.

Zaopatrzenie szkół w miesięczniki Aura i Przyroda Polska obejmuje wszystkie szkoły ponadpodstawowe z terenu całego województwa wielkopolskiego. Czasopisma te stanowią pomoc dydaktyczną dla nauczycieli prowadzących zajęcia z zakresu ochrony środowiska i przyrody w ramach edukacji szkolnej. Dzięki finansowaniu projektu przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu szkoły otrzymują te czasopisma bezpłatnie. Program już uzyskał finansowanie na następny rok kalendarzowy. Prenumerata Aury oprócz dotychczasowych szkół obejmuje również 143 biblioteki gminne z terenu Wielkopolski.

„Pozaszkolne warsztaty wiedzy z ochrony przyrody i środowiska” to ważny projekt edukacyjny nastawiony na dzieci i młodzież szkolną. Obejmował on zajęcia warsztatowe w siedzibie Fundacji w ramach „przyrodniczego laboratorium interaktywnego” oraz zajęcia terenowe w miejscach interesujących z przyrodniczego punktu widzenia. Realizowany był on w czasie wakacji oraz po powrocie dzieci do szkoły. Uruchomienie programu w lipcu umożliwiło skorzystanie z niego licznemu gronu młodzieży szkolnej, pozostającej w mieście w czasie lata. Było to możliwe w dużej mierze dzięki nawiązanej współpracy z organizatorami różnego rodzaju pólkolonii i zajęć w świetlicach osiedlowych.

Przyrodnicze laboratorium interaktywne to inicjatywa zmierzająca do rozbudzenia zainteresowań dzieci i młodzieży problemami dotyczącymi przyrody i ochrony środowiska. Zajęcia w formie warsztatów prowadzone były w niewielkich grupach (maksymalnie 16-osobowych) w specjalnie wyposażonym laboratorium, umożliwiającym poznanie owadów i innych zwierząt, drzew i roślin zielnych, organizmów zamieszkujących ekosystemy wodne oraz anatomii człowieka i paleontologii. W 2011 r. odbyło się w sumie 10 4-godzinnych i 20 2-godzinnych zajęć laboratoryjnych, na których dzieci czynnie poszerzały swą wiedzę przyrodniczą oraz zapoznawały się z metodami aktywnego, samodzielnego rozwijania swych zainteresowań przyrodniczych.

Zajęcia terenowe prowadzono w różnych punktach Poznania – m.in. w Ogrodzie Botanicznym, nad Rusałką na Cytadeli i na Morasku. Zajęcia te oprócz zadań czysto poznawczych miały też uwrażliwić młodzież na interakcje zachodzące w przyrodzie oraz zmiany wywo-

SPRAWOZDANIE MERYTORYCZNE Z DZIAŁALNOŚCI FUNDACJI „BIBLIOTEKA EKOLOGICZNA” W POZNANIU W 2011 ROKU

lane wpływem człowieka, a co za tym idzie na sposoby właściwego postępowania, ograniczającego negatywny wpływ człowieka na otaczającą nas przyrodę. Ogółem przeprowadzono 30 3-godzinnych zajęć terenowych z dużymi grupami dzieci i młodzieży.

W 2011 roku wszystkie zajęcia realizowane w ramach projektu Pozaszkolnych warsztatów wiedzy finansowane były przez Urząd Miasta Poznania. Projekt ten został również złożony do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Powiatu Poznańskiego o dofinansowanie zajęć dla dzieci i młodzieży z innych miejscowości, jednak nie uzyskał wsparcia. W związku z tym udział w nim wzięły wyłącznie dzieci ze szkół położonych na terenie Poznania.

„Jak obronić się przed powodzią” – projekt nastawiony był na skuteczne i efektywne kształtowanie postaw dzieci, w tym wyrobienie odpowiednich nawyków w sytuacjach zagrożenia, pobudzenia zainteresowań przyrodą wyrabianie szacunku dla sił natury, rozwijanie poczucia odpowiedzialności za bezpieczeństwo swoje i innych osób. Były to warsztaty, zajęcia terenowe oraz konkurs fotograficzny dla uczniów szkół z terenu Poznania, a także szkolenia metodyczne dla nauczycieli. Zajęcia warsztatowe prowadzone były w formie interaktywnych zabaw, poprzedzonych prezentacją multimedialną zawierających opracowanie grupowych zadań oraz quizy, sprawdzające wiadomości. Zajęcia terenowe polegały na rozwiązywaniu zagadek topograficznych podczas tropienia śladów powodzi na terenie Poznania. Łącznie przeprowadzono 10 warsztatów 4 godzinnych oraz 10 zajęć terenowych 2-godzinnych. W ramach projektu przeprowadzono również 2 szkolenia dla nauczycieli, dotyczące metod prowadzenia zajęć w szkole na temat powodzi i sposobów obrony przez ich skutkami. Każdy z nauczycieli otrzymał specjalny podręcznik metodyczny, opracowany przez IMGW. Bardzo ciekawą formą angażującą młodzież szkolną był konkurs fotograficzny „Warta w obiektywie”, na który napłynęło 36 zdjęć od 21 uczestników. Ze zdjęć tych przygotowano specjalną wystawę, prezentowaną w siedzibie Fundacji. Na uroczystym ogłoszeniu wyników konkursu wręczono cenne nagrody dla zwycięzców oraz upominki i dyplomy dla wszystkich uczestników konkursu. Projekt w całości finansowany był z Urzędu Miasta Poznania i obejmował młodzież szkolną i nauczycieli z terenu miasta.

„Energia w służbie człowieka i środowiska” – projekt ten obejmował zajęcia z młodzieżą szkolną na temat energii ze źródeł odnawialnych oraz zmian klimatu. Ogółem przeprowadzono 25 zajęć, w trakcie których dzieci

zapoznali się z przykładami odnawialnych źródeł energii oraz sposobami zmniejszenia zużycia energii, w tym w swoim najbliższym otoczeniu. Poruszany problem zmian klimatycznych – ich przyczyn i skutków, miał na celu uwrażliwienie młodzieży szkolnej na antropogeniczne zmiany w otaczającej nas przyrodzie i odpowiedzialności za skutki tych zmian dla przyszłych pokoleń. Zajęcia prowadzono metodą warsztatową, angażując młodzież w rozwiązywanie postawionych problemów, sprawdzając osiągnięte rezultaty przy pomocy konkursów, kończących się nagrodami książkowymi.

„Szkolenie z zakresu energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii w Województwie Wielkopolskim” – realizowany od 1 września do 30 października 2011 r. Przeprowadzono dwa szkolenia dla pracowników służb doradztwa rolniczego z terenu Wielkopolski, obejmujące zajęcia w formie wykładu, poszerzające wiedzę o konieczności oszczędzania energii i możliwościach jej pozyskiwania ze źródeł odnawialnych oraz wyjazdy studyjne, w trakcie których uczestnicy zapoznawali się z przykładami wdrożeń uzyskiwania energii z biomasy, biogazu, surowców stanowiących produkt uboczny w gospodarstwach rolnych a także urządzeniami do produkcji energii solarnej i wiatrowej. Łącznie przeszkolono 77 uczestników, którzy będą przekazywać zdobytą wiedzę w trakcie swej działalności zawodowej w terenie.

„ZIELONO MI” – cykl imprez pod tym hasłem organizowany jest od kilku lat w hali sportowej Arena w Poznaniu we współpracy z firmą Wagart. Są to masowe imprezy kulturalne, połączone z ciekawymi formami przekazywania informacji związanych z ochroną środowiska (wideoklipy, skecze, konkursy). Każdego roku bierze udział w takiej imprezie ok. 3 tysięcy uczestników z dużych zakładów pracy z całej Wielkopolski. W 2011 roku impreza ta odbyła się 6 marca, pod hasłem „Świat w kolorze nadziei”.

„Rola zbiorników wodnych w krajobrazie rolniczym” – projekt złożony został do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach priorytetu Edukacja ekologiczna oraz do Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie, Toruniu i Zielonej Górze. Uzyskano zapewnienie finansowania ze Szczecina i Torunia, współudział zadeklarowała również Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu. Niestety brak dofinansowania z NFOŚiGW uniemożliwił realizację projektu. Zmodyfikowany wniosek zostanie ponownie złożony w 2012 roku, z chwilą ogłoszenia nowego konkursu.

Prezes Zarządu Fundacja Biblioteka Ekologiczna
Prof. dr. hab. Ryszard Góldyn

PLAN DZIAŁALNOŚCI FUNDACJA BIBLIOTEKA EKOLOGICZNA W 2012 ROKU

W przyszłym roku kalendarzowym planuje się kontynuowanie głównych dotychczasowych kierunków działalności Fundacji oraz poszerzanie jej o nowe zagadnienia, zgodne z profilem merytorycznym Fundacji.

Do projektów przechodzących na nowy rok należą:

1. „Pozaszkolne zajęcia multimedialne, połączone z wystawami tematycznymi z zakresu ochrony przyrody i środowiska” – na kwotę 5.400,- zł. Planowane jest złożenie wniosku o dalsze finansowanie tego projektu przez WFOŚiGW w Poznaniu na kwotę 30 tys. zł.
2. „Zaopatrzenie szkół z terenu województwa Wielkopolskiego w miesięczniki Aura, Przyroda Polska, jako pomoce dydaktyczne dla nauczycieli prowadzących lekcje i zajęcia w zakresie ochrony środowiska” – na kwotę 1.000,- zł. W końcu przyszłego roku planowane jest złożenie wniosku na dalsze sponsorowanie tego projektu przez WFOŚiGW na kwotę ok. 300 tys. zł.

Projekty przewidziane do kontynuacji w przyszłym roku to:

1. Funkcjonowanie Biblioteki Ekologicznej (obsługa czytelników oraz część czynszu i opłat stałych ponoszonych przez Fundację) – wniosek na ok. 30 tys. zł zostanie złożony do WFOŚiGW w Poznaniu, z chwilą ogłoszenia konkursu.
2. Wydanie 6 kolejnych numerów „Wielkopolskiego Biuletynu Ekologicznego”. Wniosek na ok. 50 tys. zł zostanie złożony do WFOŚiGW w Poznaniu na sfinansowanie 5 numerów oraz na ok. 10 tys. zł do Urzędu Miasta Poznania na pokrycie wydatków związanych z wydaniem jednego numeru, poświęconego problemom ochrony środowiska w Poznaniu.
3. Pozaszkolne warsztaty wiedzy z ochrony przyrody i środowiska – projekt obejmujący zajęcia w laboratorium interaktywnym w siedzibie Fundacji, zajęcia terenowe w interesujących pod względem przyrodniczym zakątkach Poznania oraz 2-dniowe zajęcia wyjazdowe z noclegiem w Ośrodkach Edukacji Ekologicznej w Chalinie, Łądzie i Stacji terenowej UAM w Jeziorach. Wniosek na ok. 30 tys. zostanie złożony do Urzędu Miasta Poznania, na podobną kwotę do Starostwa Powiatu Poznańskiego oraz na ok. 150 tys. zł do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu.
4. Odnawialne źródła energii – projekt obejmujący dwa cykle szkoleń dla nauczycieli szkół gimnazjalnych i średnich z Wielkopolski poświęconych pogłębieniu wiedzy z zakresu racjonalnego gospodarowania energią oraz wykorzystania alternatywnych jej źródeł (dzień zajęć warsztatowych oraz dzień zajęć terenowych). Projekt na ok. 25 tys. zł złożony zostanie do Urzędu Marszałkowskiego po rozpisaniu konkursu.

5. „Zielono mi” – impreza masowa zorganizowana wraz z firmą Wagart. Przedsięwzięcie samofinansujące się.

Projekty nowe, planowane na rok 2012:

1. Rola zbiorników wodnych w krajobrazie rolniczym – projekt ogólnopolski, III-etapowy, obejmujący szkolenia dla urzędników, rolników oraz dzieci i młodzież szkolną uświadliwiającą na problemy ochrony małych zbiorników wodnych, ze względu na ich ważną rolę w zwiększaniu małej retencji, podnoszeniu bioróżnorodności oraz pozytywny wpływ na plony w rolnictwie. Wniosek na ok. 380 tys. zł zostanie złożony do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie oraz na wsparcie z Wojewódzkich FOŚiGW we Wrocławiu, Szczecinie, Zielonej Górze, Toruniu i Poznaniu, a także do RDOŚ w Poznaniu, Wielkopolskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu oraz Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu.
2. Konkurs pt. „Multimedialne pocztówki z Wielkopolski”, adresowany do wszystkich szkół z terenu Wielkopolski, w trzech kategoriach wiekowych, na prezentację w programie PowerPoint ukazującą lokalne walory przyrodnicze oraz problemy dotyczące ochrony środowiska. Projekt na kwotę ok. 15 tys. zł zostanie złożony do WFOŚiGW w Poznaniu.
3. Międzynarodowa Szkoła Letnia pt. „Akademia ochrony przyrody i środowiska” dla młodzieży szkół średnich z kraju oraz państw ościennych, służąca integracji uczestników, pogłębieniu wiedzy z ochrony przyrody i środowiska oraz poznaniu tradycji historyczno-kulturowych. Koszt 2-tygodniowej Szkoły Letniej dla ok. 30 uczestników to ok. 80 tys. zł + ok. 15 tys. zł na podróż dla uczestników zagranicznych. Adresat – Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Program UE Comenius.
4. Kurs-konferencja – doksztalcanie pracowników administracji państwowej i samorządowej zajmujących się ochroną środowiska – w zakresie problematyki ochrony przyrody i środowiska. Projekt ogólnopolski lub regionalny, finansowany z programów UE, NFOŚiGW lub funduszy regionalnych. Przy uwzględnieniu 360 uczestników 3-dniowych szkoleń koszt wyniesie ok. 200 tys. zł.
5. Udział w ogólnopolskich akcjach organizowanych przez Polską Zieloną Sieć, np. dot. ochrony lasów.
6. Wydanie kolorowego kalendarza na rok 2013, poświęconego walorom przyrodniczym obszaru Natura 2000 Dolina Cybiny. Nakład sponsorowany przez firmy Volkswagen i Zeelandia sp. z o.o.

Prezes Zarządu Fundacja Biblioteka Ekologiczna
Prof. dr. hab. Ryszard Góldyn

KONKURSY

„CHROŃMY PLATKI W SWOJEJ OKOLICY”

„ALTERNATYWNE ŹRÓDŁA ENERGII”

Edukacja Ekologiczna w Zespole Szkół w Tulcach. Odbyły się konkursy: „Chrońmy płatki w swojej okolicy” oraz „Alternatywne źródła energii”. Finał odbył się 26 czerwca 2012 r.

Nagrody książkowe zostały ufundowane przez Fundację Biblioteka Ekologiczna Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Poznaniu, która od 24 lat wspiera w ten sposób inicjatywy nauczycieli i młodzież w obronie szeroko pojętej ochrony środowiska i przyrody.

Miesięczniki „Przyroda Polska”, „Aura” i „Wielkopolski Biuletyn Ekologiczny” otrzymują szkoły woj. wielkopolskiego w ramach bezpłatnego kolportażu realizowanego przez Fundację Biblioteka Ekologiczna RCEE w Poznaniu dofinansowanego przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska w Poznaniu.

Wzorem lat ubiegłych uczniowie gminnej szkoły w Tulcach mieli okazję wziąć udział w kolejnym konkursie z zakresu ochrony przyrody i środowiska. Celem przedsięwzięcia było zapoznanie i pogłębienie wiadomości związanych z ekologią przy motywowaniu uczniów do działania na rzecz ochrony środowiska. Ponadto, uwrażliwienie na piękno otaczającej nas przyrody i przykłady jej dewastacji.

Ze względu na zróżnicowany wiek dzieci konkurs w minionym roku szkolnym 2011/2012 przebiegał wyjątkowo pod dwoma tytułami „Chronimy ptaki w swojej okolicy” i „Alternatywne źródła energii”. Tak jak pierwszy temat o ptakach był dla dzieci wdzięczny i zrozumiały tak drugi wymagał głębszego zaangażowania i zachęcał uczniów do pracy twórczej. Nie mniej jeden i drugi temat cieszył się dużym zainteresowaniem. Prace plastyczne powstawały podczas przebywania uczniów w świetlicy szkolnej co wiązało się z tym, że niektóre z nich tworzone były przez dłuższy czas.

Na tegoroczny konkurs którego finał odbył się 26 czerwca wpłynęło aż 81 prac z czego zakwalifikowało się 59. Laureaci konkursu zostali uhonorowani nagrodami książkowymi autorstwa Jana Śmiełowskiego pt. „Orzeł ginący – symbol narodowy”, Anny Kołaskiej „Nasze środowisko – światło i ciepło bez dymiących kominów”, Anny i Waldemara Kołaskich „Nasze środowisko lasy – nasz zielony skarb”, Waldemara Kołaskiego „Nasze środowisko – śmieci czyli odpady”.

„Alternatywne źródła energii”

- I miejsce Jan Tomosz kl. II
- II miejsce Piotr Mencil kl. Ia,
- III miejsce Milan Muzalewski kl. IIa

Wyróżnienie „Opowieść o rannym ptaszku” – Michalina Pytlos kl. Ia

„Chronimy ptaki w swojej okolicy”

Równorzędne nagrody: Julia Buśkiewicz kl. Ib, Martyna But kl. Ia, Alicja Jencz kl. Ia

Magdalena Musialska kl. Ia, Małgorzata Szczupakowska kl. Ia

„Ochrona środowiska”

I miejsce Eryk Zalas kl. Ic

II miejsce Stanisław Chabir kl. IIb, Kamila Szymańska kl. Ic

III miejsce Dobrochna Graczyk kl. IIa, Grażyna Henschke kl. II a

Dodatkowo powstały prace nie związane tematycznie z konkursem. Tak jak w przeszłości i tym razem niektóre prace dzieci odbiegły od głównych tematów i najważniejszych zagadnień. Przykładowo przedstawiły bieżący problem ochrony środowiska dotyczący segregacji śmieci. I tak oczami dzieci można było zauważyć co im jest bliskie i na co rzeczywiście zwracają uwagę. Dało się to również zauważyć podczas spacerów kiedy znajdowały szkło i różnego rodzaju odpadki.

Podczas rozmowy z dziećmi poruszane były też inne problemy związane z ochroną środowiska np. oszczędnością wody, energii, ściekami, zanieczyszczeniami atmosfery jak również dyskusje: „Co ja mogę SAM zrobić dla mojego otoczenia?”. Oczywiście przy zróżnicowanym wieku dyskutantów padały różne odpowiedzi i propozycje np. budowania i zakładania karmników. I słusznie. Na tym też polega dalsze, konsekwentne wdrażanie idei ochrony środowiska. Mali, młodzi obserwatorzy sami zwrócili uwagę również na duży hałas. Jednak najbardziej burzliwe, radosne reakcje padały pod adresem jaskółki – jej pięknego kolorowego upierzenia i ostrych pazurków z frontowej strony czasopisma „Przyroda Polska”. Stwierdzili: „Jaki to śliczny ptaszek”. Ta spostrzegawczość zresztą nie jedna daje dużo domyslenia. Czyżby tak niewielu z nich a może z nas widziało w rzeczywistości tego ptaka? Jaskółki nie są rzadkim gatunkiem ale idąc dalej w rozumowaniu nasuwa się takie pytanie: „Kto widział jaskółkę lub sikorkę?”. Naprawdę niewielu z nich.

I tak można by było długo dyskutować. Ta piękna czołowa ilustracja cieszyła się u dzieci największym wzięciem. Służyła nawet do wzięcia udziału w konkursie a tym samym zainteresowania się ochroną ptaków.

KONKURSY

„CHROŹMY PTAKI W SWOJEJ OKOLICY”
„ALTERNATYWNE ŹRÓDŁA ENERGII”

Ochrona ptaków jest obecnie pod szczególną uwagą przyrodników. A dzieje się to dlatego, gdyż następuje coraz większa wycinka lasów i zanieczyszczanie również naszego leśnego środowiska naturalnego.

Smutny byłby to obraz bez śpiewających ptaków, ich świergotu i brakiem obecności wśród nas. Chrońmy więc nasze ptaki i starajmy się wsłuchać w ich piękny śpiew. *Z zadowoleniem można stwierdzić, że młode pokolenie nie jest obojętne na to jaka ich otacza przyroda. Trzeba tylko im pomóc w dostrzeganiu jej chociażby poprzez wycieczki, spacerzy czy konkursy. Mam nadzieję, że tematyka ochrony środowiska będzie stale aktualna i przynosiąca efekty kolejnym pokoleniom.*

Obecnie, człowiek zabiegany nie widzi na co dzień piękna otaczającej nas przyrody. Śpiew ptaków zanika a w dużych aglomeracjach wymarł prawie zupełnie. Jedynie posłuchać można go w parku czy botaniku. Trzeba być więc optymistą i dać szansę młodym już od wczesnych lat.

Swoje spostrzeżenie na omawiany temat uczniowie przedstawili również zbiorową pracą graficzną pt.: „**Chrońmy ptaki bo jest ich coraz mniej**” I trudno się z tym nie zgodzić.

Rzeczywiście jest ich systematycznie coraz mniej. Nawet popularny wróbel należy już do rzadkości.

mgr inż. Maria Frąckowiak
(świećlica)

Laureaci konkursu i autorzy plakatu: od lewej Julia Buśkiewicz kl. Ib Agata Szeffs kl. Ib Amelia Iwańczuk kl. Ic Julia Wódkiewicz kl. Ib Aleksandra Karpiesiuk kl. Iie Grażyna Hensche kl. Ila Dobrochna Graczyk kl. Ila

Autorzy plakatu: Stanisław Chabir kl. Iib Michał Gnusowski kl. Ila Alicja Jencz kl. Ia Marta Jędrkowiak kl. Iie Magdalena Korzycka kl. Ib Dominika Kustoń kl. Iie Wiktoria Lorenc kl. Iib Piotr Mencil kl. Ia Milan Muzalewski kl. Ila Barbara Piórkowska kl. IIIb

RAZEM PONAD GRANICAMI – KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I INNE MIĘDZYNARODOWE UMOWY ORAZ DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY

Rozwój technicznych środków komunikacji, ułatwiających przepływ informacji i podróże z kraju do kraju, rosnące zainteresowanie przyrodą, a zarazem obserwacja drastycznych przypadków jej dewastacji, sprawiały, że już na przełomie XIX i XX stulecia coraz większa liczba naukowców i miłośników przyrody widziała konieczność jej ochrony w sposób przekraczający granice państw. Związane z tym potrzeby kulturowe oraz emocjonalna chęć otoczenia przyrody opieką, a także argumenty ekonomiczne stały się motorem działań prowadzących do tworzenia międzynarodowych aktów prawnych i organizacji poświęconych ochronie przyrody. I tak w roku 1902 przyjęto w Paryżu Międzynarodową konwencję o ochronie ptaków pożytecznych dla rolnictwa – pierwsze międzynarodowe porozumienie ekologiczne, a w roku 1910 szwajcarski naukowiec prof. Paul Sarasin zaproponował utworzenie międzynarodowej organizacji poświęconej ochronie przyrody. W ten sposób w 1913 r. w Bernie powstała Międzynarodowa Komisja Doradcza w Sprawie Ochrony Przyrody. Po I wojnie światowej w roku 1928, również z inicjatywy prof. Sarasina, powstało przy Lidze Narodów Międzynarodowe Biuro do Spraw Ochrony Przyrody. Jednak powszechna, zrzeszająca nie tylko naukowców, międzynarodowa organizacja powstała dopiero po zakończeniu II wojny światowej. W 1948 r., na pierwszym po wojnie Kongresie Ochrony Przyrody w Fontainebleau pod Paryżem, doszło do powołania Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody. Organizacja ta, zwana w skrócie IUCN, to wielka koalicja zrzeszająca dziś setki organizacji pozarządowych, instytucji naukowych i rządowych agend zajmujących się ochroną przyrody, a nawet całe państwa. W sumie ponad

1000 podmiotów ze 140 krajów całego świata. Zrzesza też kilka tysięcy ekspertów- wolontariuszy pracujących w komisjach tematycznych, jak np. Komisja ds. Zagrożonych Gatunków czy Komisja Edukacji i Komunikacji. Organizacja ta sama jest inicjatorką różnych międzynarodowych umów dotyczących różnorodności biologicznej i aktywnie uczestniczy w ich wdrażaniu (Ryc. 1).

Poczynając od przedstawionej uprzednio pierwszej międzynarodowej konwencji poświęconej ochronie przyrody z 1902 r. oraz pierwszego porozumienia amerykańsko-kanadyjskiego w 1912 r. do roku 1968 powstało kilkanaście takich aktów prawnych, m.in. chroniących wieloryby. Sytuacja w dziedzinie międzynarodowych porozumień nabrała znacznej dynamiki od roku 1968, kiedy to odbyła się konferencja naukowa Człowiek i Biosfera, rozpoczynając międzynarodowy program M&B (Man and Biosphere). W Polsce był to jeden z największych prowadzonych programów integrujących całe środowisko naukowców zajmujących się ekologią. W 1971 r. w Ramiarze, kurorcie na perskim wybrzeżu Morza Kaspijskiego, podpisano Konwencję o ochronie terenów podmokłych jako środowiska ptaków wodno-błotnych (tzw. konwencja z Ramsar) (Ryc. 2), a w następnym roku odbyła się przełomowa dla międzynarodowych uzgodnień konferencja ONZ Człowiek i Środowisko. Ta konferencja, obradująca w Sztokholmie w 1972 r., zaowocowała m.in. powstaniem agendy ONZ ds. środowiska – Programu Środowiskowego (UNEP). Organizacja tej instytucji z siedzibą w Nairobi stworzyła odpowiednie warunki do prac nad nowymi ustaleniami i koordynowaniem działań międzynarodowych. Niebawem

Ryc. 1. Nowe logo Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody IUCN – unowocześniło wersję historycznego znaczka z 1948 r.

Ryc. 2. Park Narodowy Ujścia Warty to także obszar objęty Konwencją z Ramsar

RAZEM PONAD GRANICAMI – KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I INNE MIĘDZYNARODOWE UMOWY ORAZ DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY

Ryc. 3. Znaczek wydany przez Poczta Polska upowszechniający Konwencję Waszyngtońską CITES

też w Waszyngtonie została podpisana Konwencja o handlu gatunkami zagrożonymi (CITES) – 1972 r. (Ryc 3). Konwencja ta odgrywa ogromną rolę w zwalczaniu nielegalnego rynku najbardziej zagrożonych, ale bardzo atrakcyjnych dla specyficznych nabywców osobniki różnych gatunków roślin i zwierząt i wyroby z nich (np. torby ze skóry węży). Mimo wprowadzenia w życie tych międzynarodowych umów, mających chronić przyrodę, wciąż pęczniała dokumentacja dotycząca jej zagrożenia. Prowadzone od roku 1965 z inicjatywy Światowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN) Czerwone Listy oraz Księgi gatunków ginących i zagrożonych wskazywały dobitnie na coraz szybsze kurczenie się zasobów dzikiej przyrody.

Nic więc dziwnego, że wiele międzynarodowych działań na rzecz ochrony przyrody i umacnianie się zajmujących się tym problemem organizacji prowadziło do tego, by specjalną ochroną objąć całość życia na Ziemi, a nie tylko wybrane gatunki czy obszary. W rzeczywistości koncepcja międzynarodowej konwencji obejmującej całość ożywionej przyrody zrodziła się już w 1974 r. Jednak intensywne przygotowania do jej opracowania rozpoczęły się w kręgach IUCN dopiero w 1983 r. Był to więc długi proces, który nabrał prędkości wraz z przygotowaniem Światowej Strategii Ochrony Przyrody – (World Conservation Strategy). Wydana Strategia miała promocję równocześnie w 35 krajach na całym świecie 30 marca 1980 r. W wielu państwach ogłaszano również krajowe akcje i programy. Treść i forma Strategii trafiała w ducha czasu i przygotowana była w iście demokratycznym, interaktywnym procesie. Wciągała różne kraje i środowi-

ska w proces powstawania znacznie silniej niż dokumenty przygotowywane na konferencję w Sztokholmie. Pomysł konwencji zgodnej z duchem Światowej Strategii wyszedł z kręgów IUCN i na Zgromadzeniu Ogólnym na Bali w 1982 r. przyjęto rezolucję dotyczącą „przygotowania tymczasowej propozycji międzynarodowego uzgodnienia na temat ochrony światowych naturalnych zasobów genetycznych”. Było to przedmiotem prac IUCN w latach 1984-1989, a powstającym tekstem w 1987 r. zaczął interesować się UNEP. Wynikało to z tego, że wiele delegacji narodowych, w tym i Stanów Zjednoczonych, wyrażało zaniepokojenie lukami w zbiorze dotychczasowych międzynarodowych konwencji. Międzynarodowe uzgodnienia jak: Konwencja Ramsarska, chroniąca tereny podmokłe, Konwencja z Bonn, zajmująca się gatunkami wędrownymi, Konwencja Waszyngtońska, zajmująca się handlem zagrożonymi gatunkami, czy Konwencja na temat Światowego Dziedzictwa, choć zajmowały się różnymi aspektami ochrony różnorodności biologicznej, to w sumie nie obejmowały całości zagadnienia (Ryc. 4). Zostało wiele luk prawnych i białych plam dotyczących nawet samego meritum ochrony. Potrzebna więc była konwencja działająca jak „parasol”, mająca ponad konwencjami szczegółowymi objąć całość życia na naszej planecie. Konieczne też było dostosowanie konwencji do aktualnej sytuacji na świecie związanej nie tylko z ochroną, ale i racjonalnym użytkowaniem różnorodności biologicznej. Po długich i burzliwych negocjacjach międzyrządowych powstał dokument, który został zaaprobowany w Nairobi 22 maja 1992 r. Był to ostatni moment, by zdążyć przedstawić go do podpisu

RAZEM PONAD GRANICAMI – KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I INNE MIĘDZYNARODOWE UMOWY ORAZ DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY

Ryc. 4. Bardzo obrazowe logo Konwencji Bońskiej dotyczącej zwierząt wędrownych

podczas Konferencji na Szczycie ONZ w Rio de Janeiro w czerwcu tego samego roku. Także w 1992 r. została przedstawiona Strategia dla Globalnej Różnorodności opublikowana przez WRI (World Resources Institute), IUCN i UNEP w konsultacji z FAO i UNESCO. Strategia ta, przedstawiając 85 niezbędnych działań, podkreślała szczególne znaczenie pięciu, które mając charakter katalizatora, zarazem nie byłyby zbyt kosztowne. Pierwszym z nich, oczywiście, była ratyfikacja Konwencji. Drugim – zainicjowanie specjalnej akcji – międzynarodowej dekady ONZ (w latach 1994-2003) poświęconej różnorodności biologicznej. Trzecim, powołanie specjalnego Panelu Ochrony Różnorodności, łączącego międzyrządowe, rządowe i pozarządowe Interesy, I otwierając dialog na temat współdziałania tych podmiotów.

Czwartym celem była potrzeba światowego monitoringu i systemu wczesnego ostrzegania tak, żeby z możliwym wyprzedzeniem Identyfikować zagrożenia przyrody I mobilizować społeczność międzynarodową do stosownych akcji. Wreszcie piątym celem było integrowanie ochrony różnorodności biologicznej z narodowymi planami rozwoju.

Warto przypomnieć, co stało się z tymi postulatami. Konwencja została podpisana 5 czerwca 1992 r. w czasie Szczytu Ziemi w Rio. ONZ nie wyznaczyła wprawdzie specjalnej dekady, ale dzięki wejściu w życie Agendy 21, również przyjętej w Rio, która wzywała kraje do przyjęcia Konwencji i przygotowania Narodowych Strategii Ochrony Różnorodności Biologicznej, stała uwaga skupiona na Konwencji została utrzymana. Relacje osób uczestniczących potwierdzały opinię o tym, jak znużającym i pełnym napięć był proces prowadzący do podpisania Konwencji. Zjednej strony w delegacjach rządowych punkty, takie jak „własność intelektualna zasobów genetycznych” budziły sprzeciw swymi rygorami. Z drugiej strony, temperatura spotkań i wieców, gromadzących organizacje pozarządowe oraz aktywistów rdzennej ludności z terenów o najbogatszej różnorodności, dowodziła, że Konwencja nie w pełni odpowiada ich oczekiwaniom z powodu... zbyt liberalnych zapisów. Jednak dzięki wcześniejszym uzgodnieniom Konwencja wraz z innymi dokumentami I Szczytu Ziemi (czyli Konferencji ONZ Środowisko i Rozwój) w Rio de Janeiro została przyjęta

i wyłożona do podpisu 5 czerwca 1992 r. W imieniu rządu polskiego podpisał ją ówczesny minister ochrony środowiska prof. Stefan Kozłowski. Formalnie Konwencja zaczęła obowiązywać 29 grudnia 1993 r., kiedy to została ratyfikowana przez wymaganą liczbę państw – 30 sygnatariuszy, a listę zamknęła Mongolia. Podczas Szczytu Ziemi Konwencję podpisało 167 państw, do roku 2010 liczba ta wzrosła już do 193 (192 krajów + Unia Europejska). Warto tu podkreślić, że cel Konwencji oddaje ducha nowoczesnego podejścia do ochrony przyrody i pozwala na połączenie w funkcjonującą jedność kilku uzupełniających się zadań. Jest to:

- ochrona całej różnorodności życia na wszystkich jego poziomach,
- wprowadzenie zasad zrównoważonego użytkowania zasobów przyrodniczych naszej planety,
- wprowadzenie zasad sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z dostępu do zasobów genetycznych.

Łączy się z tym sprawiedliwy dostęp do biotechnologii I rozwój współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony oraz wykorzystania zasobów żywej przyrody. Wiele pól zainteresowania Konwencji było już objęte szczegółowymi umowami międzynarodowymi. To, co czyni ją rewolucyjną w stosunku do sumy części, to fakt, że dokument ten obejmuje ochroną wszystkie żywe zasoby przyrodnicze. Nie tylko bogactwo tzw. przyrody dzikiej czy też na terenach chronionych, ale także rośliny I zwierzęta od dawna wykorzystywane przez człowieka i wszystkie formy życia oraz środowiska do tej pory nie budzące zainteresowania specjalistów od ochrony. Przedmiotem zainteresowań Konwencji jest przyroda we wszystkich formach organizacji: od poziomu genetycznego po ekosystemy. Zauważyć też należy, że w przeciwieństwie do innych międzynarodowych traktatów, mających na celu ochronę przyrody, Konwencja zajmuje się również problemami gospodarczymi wynikającymi z wykorzystania zasobów przyrodniczych. Ten jej aspekt jest wciąż przyczyną wielu sporów, gdyż pod hasłem sprawiedliwego dostępu do korzystania z dóbr przyrody rozumie się także prawo dostępu do „know-how” w zakresie np. biotechnologii. Oznacza to dostęp do korzyści z tego płynących dla krajów oraz społeczności lokalnych na terenach, gdzie występują gatunki, w których zostały odkryte związki biochemiczne służące później komercyjnym zastosowaniom. W konsekwencji ubogie państwa i zamieszkująca je ludność tubylcza żąda od potężnych koncernów, zajmujących się badaniami w zakresie zastosowań różnych związków naturalnych, udziałów z zysków z tego płynących (Ryc. 5).

Konwencja nakłada na sygnatariuszy wiele zobowiązań zapisanych w poszczególnych jej artykułach. I tak Artykuł 6 zaleca opracowanie I wdrażanie strategii i programów ochrony różnorodności biologicznej. Artykuł 8 wskazuje na duże znaczenie ochrony in situ, tzn. we właściwym środowisku, m.in. przez tworzenie obszarów chronionych, które zapewnią zachowanie gatunków i całych systemów ekologicznych w ich naturalnych miejscach występowania. Postuluje także

RAZEM PONAD GRANICAMI – KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I INNE MIĘDZYNARODOWE UMOWY ORAZ DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY

Ryc. 5. Medal z logo Konwencji o różnorodności biologicznej

wprowadzanie odpowiednich metod zarządzania obszarami chronionymi. Zalecane jest też tworzenie warunków na rzecz ochrony najbardziej zagrożonych gatunków w systemie ex situ, czyli np. w ogrodach zoologicznych i botanicznych. W Artykule 10 podkreśla się znaczenie zrównoważonego użytkowania zasobów biologicznych zarówno w poczynaniach na szczeblu krajowym, jak i lokalnym. Rządy powinny być odpowiedzialne za wspomaganie wszelkich takich działań, również tych mających propagować tradycyjne użytkowanie zasobów naturalnych. Konwencja przewiduje także stosowanie ocen oddziaływania na środowisko jako czynności poprzedzających wszelkiego rodzaju działania dotyczące zasobów żywych, aby zapewnić wyeliminowanie czy też ograniczenie negatywnych skutków takich poczynañ (Art. 14). Taka obfitość i różnorodność zagadnień objętych przez Konwencję angażuje partnerów dosłownie ze wszystkich sektorów gospodarki i dziedzin życia łącznie z kulturą i religią. „Ogarnięcie” tego w ramach jednej struktury organizacyjnej i merytorycznej jest zupełnie niemożliwe, dlatego Konwencja jest wprowadzana w życie m.in. przez realizację Programów Tematycznych. Obejmują one takie podstawowe zagadnienia, jak różnorodność biologiczna w rolnictwie, różnorodność w lasach, różnorodność biologiczna wód śródlądowych, wysp, obszarów morskich i wybrzeży czy gór. Dokument ten zajmuje się realizacją zadań, które znacznie przekraczają granicę jednej, a nawet kilku dziedzin. Zadania mają więc charakter

międzysektorowy – wymagają zaangażowania partnerów z różnych dziedzin, takich jak dostęp do zasobów genetycznych, wiedza tradycyjna a innowacyjność w użytkowaniu zasobów przyrodniczych czy wpływ zmian klimatycznych na różnorodność biologiczną. Równie złożone, międzysektorowe, są związki pomiędzy gospodarką i handlem zasobami przyrodniczymi, turystyką a różnorodnością biologiczną. Dotyczą też strategii globalnej ochrony roślin, rozwoju systemu ocen środowiskowych, problemu gatunków obcych czy zrównoważonego i trwałego użytkowania zasobów przyrodniczych. Do takich też dziedzin, przekraczających granicę poszczególnych tematów Konwencji, należy, z samej już definicji obejmująca wszystkich jej aktorów, edukacja ekologiczna, której przypisano Artykuł 13 (Ryc. 6).

To, że edukacja stanowić może wyjątkowo ważny, wszystko łączący i przenikający wątek, można już było wnosić z samego przygotowania do Szczytu Ziemi w Rio. Kluczową wagę przywiązywały do edukacji także ruchy ekologiczne, podkreślając to w przygotowanym przed Szczytem Ziemi w Rio niezależnym raporcie. Głosi on, że: „Powszechna edukacja jest głównym wyzwaniem dla ruchów konsumenckich oraz ruchów na rzecz środowiska i rozwoju, podobnie jak poprawa stanu świadomości ekologicznej wśród ludzi, którzy zatarli tradycyjne rozumienie przyrody (...)”. Te uwagi zostały wykorzystane nie tylko w Artykule 13 Konwencji, ale i przez wszystkie Inne dokumenty i konwencje przyjęte w Rio, np. Ramową konwencję o zapobieganiu zmianom klimatu, która też ma stosowny artykuł dotyczący edukacji.

Polska ratyfikowała Konwencję w 1996 r. I od tego czasu uczestniczy pełnoprawnie w pracach Konwencji, choć formalnie w Polsce Konwencja zaczęła obowiązywać dopiero od 2002 r, kiedy tekst ukazał się w dzienniku urzędowym (DzU nr 184, poz. 1532). Krajowy Ośrodek Koordynacji Konwencji (zwany National Focal Point) znajduje się w Ministerstwie Środowiska. Aby poznać, w jaki sposób państwa mogą współpracować w ramach konwencji, warto poznać jej formalną strukturę i tryb pracy.

Każda międzynarodowa konwencja, aby skutecznie działać przy tak wielkim światowym zasięgu, musi mieć zapewnioną odpowiednią strukturę administracyjną oraz drogi porozumiewania się i uzgadniania różnych ustaleń między państwami. Głównym organem zarządzającym Konwencją o różnorodności biologicznej jest tzw. Konferencja Stron zwana w skrócie COP (The Conference of Parties). Jest to zbierające się okresowo zgromadzenie reprezentantów poszczególnych państw (tzw. Stron), podejmujące decyzje finansowe oraz przyjmujące programy pracy i analizujące przebieg wdrażania Konwencji. Na co dzień urzęduje Stały Sekretariat Konwencji, który mieści się w Montrealu w Kanadzie i zapewnia wsparcie organizacyjne pozostałym organom, rozwija też współpracę z agendami ONZ, innymi konwencjami oraz organizacjami, np. IUCN. Ważną rolę w pracach Konwencji odgrywa Naukowo-Techniczny Organ Doradczy (angielski skrót – SBSTTA). Grupuje on eksper-

Ryc. 6. Kubek przypominający, że edukacja ekologiczna to wciąż zapomniany priorytet z Rio

RAZEM PONAD GRANICAMI – KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I INNE MIĘDZYNARODOWE UMOWY ORAZ DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY

tów wyznaczanych przez państwa uczestniczące w pracach Konwencji, a do jego zadań należy m.in. merytoryczna ocena dokumentów przygotowywanych na kolejne posiedzenia Państw Stron. Dokonuje też okresowych ocen stanu różnorodności biologicznej i wskazuje sposoby jej promowania. Od początku działania Konwencji przedstawiciele Polski uczestniczą w jej pracach, np. pani dr Bożena Haczek z Ministerstwa Środowiska przez dwie kadencje pełniła funkcję członka biura SBSTTA.

Kolejne Konferencje Stron (COP) zalecają kierunki wprowadzania w życie Konwencji i przyjmują ustalenia dotyczące tematów pracy w formie decyzji opatrzonej stosownym numerem oraz zapisany arabską cyfrą numer COP. Przez pierwsze trzy lata Konferencje odbywały się co roku, a od 1996 r. co dwa lata. Pierwszy COP miał miejsce w Nassau na Bahamach w 1994 r., a jego głównym tematem były sprawy formalne, m.in. ustalenie średniookresowego programu pracy. COP 2 obradował w Dżakarcie, a jego wiodącymi tematami były różnorodność ekosystemów morskich, dostęp do zasobów genetycznych i bezpieczeństwo ekologiczne. COP 3 w Buenos Aires zajmował się różnorodnością w rolnictwie oraz mechanizmami finansowania, monitoringu i oceny stanu różnorodności biologicznej.

COP 4 w Bratysławie (Ryc. 7) zdominowały wody śródlądowe i problemy podziału zysków z różnorodności biologicznej. Był to pierwszy COP, na którym przypomniano sobie o edukacji. Od tego momentu temat ten przewija się

już przez następne konferencje, systematycznie zyskując na znaczeniu. COP 5 obradował w Nairobi, skupiając się nad problemami terenów pustynnych i suchych oraz sposobami zrównoważonego korzystania z różnorodności, włączając w to turystykę i oczywiście edukację. Przy okazji warto wspomnieć, kto z urzędu wchodzi w skład polskiej delegacji na COP. Są to zwykle ze strony Ministerstwa Środowiska osoby odpowiedzialne za wdrażanie Konwencji – Główny Konserwator Przyrody (w randze podsekretarza stanu), reprezentant departamentu zajmującego się ochroną przyrody i departamentu współpracy z zagranicą. Delegację tworzy również przedstawiciel Ministerstwa Spraw Zagranicznych, zajmujący się sprawami ONZ oraz eksperci. COP 6 w Hadze wiosną 2002 r., oprócz ekosystemów leśnych, gatunków obcych i ustalania planu strategicznego na lata 2002-2010, przypomniał też o edukacji. Był też przygotowaniem do reprezentowania Konwencji na Konferencji na Szczycie ONZ na temat Zrównoważonego Rozwoju w Johannesburgu jesienią tegoż roku. COP 7 w Kuala Lumpur zwrócił się ku ekosystemom górskim i terenom chronionym, co niewątpliwie wiązało się z wpływem Światowego Kongresu Parków z 2003 r. Wreszcie COP 8 w Kurytybie w Brazylii w marcu 2006 r. – zajmował się przeglądem sytuacji w dziedzinie dotychczasowego wdrażania programu pracy. Służyły do tego raporty przygotowywane przez każdy kraj wg jednego dla wszystkich standardowego kwestionariusza. Raport taki odnosi się punkt po punkcie do wszystkich artykułów Konwencji i oczywiście zawiera też część dotyczącą komunikacji i edukacji służącej różnorodności.

Ten przegląd tematów kolejnych Konferencji Stron i fakt, że podczas pierwszych ośmiu Konferencji przyjęto ponad 200 decyzji i 700 dokumentów świadczy, jak wielką liczbą różnorodnych i wzajemnie powiązanych spraw zajmuje się Konwencja i jak skomplikowane jest poruszanie się w gąszczu tych ustaleń. Niektóre są niezwykle złożone, inne dotyczą jednej konkretnej sprawy. Na przykład decyzją COP 5 ustalono dzień 22 maja, (dzień, w którym uchwalono Konwencję w Nairobi) jako Światowy Dzień Różnorodności Biologicznej dla uświadomienia społeczności międzynarodowej wagi zachowania różnorodności biologicznej dla przyszłości życia na naszej planecie. Co roku wyznaczany jest inny temat wiodący Światowego Dnia Różnorodności. W roku 2008 była to różnorodność biologiczna w rolnictwie, a w roku 2009 – inwazyjne gatunki obce. COP 8 przyjął zaś decyzję o zwrócenie się do Zgromadzenia Ogólnego ONZ z wnioskiem o ogłoszenie roku 2010 Międzynarodowym Rokiem Różnorodności Biologicznej.

COP 9, obradujący w Bonn w maju 2008 r. na temat przewodni wybrał różnorodność biologiczną w rolnictwie jako zagadnienie szczególnie ważne w Europie.

Ponieważ realizacja Konwencji pociąga za sobą duże koszty, nie do udźwignięcia zwłaszcza dla krajów rozwijających się, wspomaga finansowo jej realizację Fundusz na rzecz Globalnego Środowiska – GEF (Global Environment

Ryc. 7. Chroniony motyl niepylak Apollo stał się symbolem Konferencji Stron Konwencji o różnorodności biologicznej w Bratysławie

RAZEM PONAD GRANICAMI – KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I INNE MIĘDZYNARODOWE UMOWY ORAZ DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY

Facility). Powstał on w 1991 r. z Inicjatywy krajów wysoko rozwiniętych na mocy uzgodnień zawartych między Programem Rozwojowym Narodów Zjednoczonych (UNDP), Programem Środowiskowym NZ (UNEP) oraz Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju (IBRD) znanym jako Bank Światowy. Fundusze na projekty, chroniące różnorodność biologiczną, są przyznawane w formie bezzwrotnych dotacji. W ramach programu GEF finansowane są duże przedsięwzięcia, ważne dla realizacji działań mieszczących się w ramach celów Konwencji, oraz system „małych grantów”, których beneficjentami mogą być społeczności lokalne, a także organizacje pozarządowe. W Polsce program małych dotacji GEF skutecznie wspierał projekty służące zachowaniu różnorodności biologicznej od roku 1994 do roku 2007, gdy zrezygnowano z dalszego korzystania z Funduszu, uznając, iż nadszedł czas na udostępnienie miejsca innym, bardziej potrzebującym krajom.

Ważnym elementem Konwencji jest Protokół o Bezpieczeństwie Biologicznym, zwany także Protokołem Kartageńskim (od nazwy miejsca – Kartagena w Kolumbii, w którym był on negocjowany). Protokół dotyczy biotechnologii i ma zapewnić bezpieczeństwo w zakresie tzw. żywych organizmów zmodyfikowanych (LMO – Living Modified Organisms), zapewnić też bezpieczny dla człowieka i środowiska obrót nimi, w tym także działania na rzecz bezpieczeństwa w sferze prowadzenia doświadczeń. Protokół został podpisany w roku 2000 w trakcie COP 6. Ze strony Polski sygnował go dr Janusz Radziejowski, ówczesny Główny Konserwator Przyrody. Protokół formalnie wszedł w życie w roku 2003.

Niezbędnym elementem funkcjonowania Konwencji jest też wymiana informacji o różnorodności biologicznej. Służy temu mechanizm wymiany Informacji, który wykorzystuje Internet i pozwala na prezentację zasobów naturalnych w poszczególnych krajach oraz ułatwia przepływ wiedzy przydatnej dla ochrony różnorodności biologicznej.

W dziesięć lat po przyjęciu Konwencji, w 2002 r, podczas Konferencji Stron w Hadze, podjęto decyzję w sprawie przyjęcia „Planu Strategicznego Konwencji o Różnorodności Biologicznej”. Do celów strategicznych Plan zalicza:

- wzmocnienie roli Konwencji jako światowego lidera w zakresie międzynarodowych zagadnień różnorodności biologicznej;
- wzmocnienie finansowych, naukowych, technologicznych oraz społecznych możliwości wdrażania Konwencji przez jej uczestników, ze szczególnym zwróceniem uwagi na problemy krajów rozwijających się, a także problemy wdrażania zasad Protokołu o Bezpieczeństwie Biologicznym;
- wdrażanie zasad Konwencji przy pomocy narodowych planów działań i strategii oraz praktyki włączania problematyki różnorodności biologicznej do sektorowych planów gospodarczych i społecznych.

Strategicznym celem stało się też doprowadzenie przez właściwą działalność edukacyjną do szerokiej popularyzacji

i zrozumienia znaczenia ochrony różnorodności biologicznej.

W ramach Konwencji prowadzona była akcja zwana „Cel 2010”, prowadząca do zmniejszenia do roku 2010 tempa utraty różnorodności biologicznej w skali globalnej, a także w skali regionalnej i lokalnej. Miało temu służyć wzmacnianie takich działań, jak:

- Promocja ochrony różnorodności biologicznej ekosystemów, siedlisk i biomów.
- Promocja ochrony różnorodności gatunkowej i genetycznej.
- Promocja zrównoważonego użytkowania i konsumpcji.
- Redukcja presji prowadzących do utraty siedlisk.
- Kontrola zagrożeń, jakie niosą inwazyjne gatunki obce.
- Uwzględnienie zagrożeń dla różnorodności, jakie niosą zmiany klimatu.
- Zachowanie zdolności ekosystemów do zapewniania surowców i środków do życia.
- Zachowanie różnorodności społeczno-kulturowych społeczności lokalnych.
- Zapewnienie sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z użytkowania różnorodności genetycznej.
- Poprawa potencjału finansowego, ludzkiego, technicznego i technologicznego Stron, służąc wdrażaniu celów Konwencji.

Ten ostatni punkt oznacza wezwanie do mobilizacji środków finansowych dla zapewnienia skutecznych programów ochrony różnorodności biologicznej oraz wspomagania takich działań w obrębie krajów rozwijających się. Niestety, mimo usilnych starań plan powstrzymania utraty różnorodności biologicznej do roku 2010 nie powiódł się.

Kolejne, 10. Posiedzenie Stron Konwencji, odbyło się jesienią 2010 r. w Nagoi w Japonii. Odbywało się w szczególnie podniosłej atmosferze Międzynarodowego Roku Różnorodności Biologicznej i towarzyszących mu imprez i podsumowań. Hasłem Roku było: Różnorodność biologiczna to życie. Różnorodność biologiczna to my. Było to jak do tej pory najliczniejsze spotkanie dotyczące Konwencji – uczestniczyło w nim ponad 7 tys. oficjalnych delegatów (w tym oczywiście i polska delegacja), a w sumie ponad 18 tys. uczestników. W czasie trwających dwa tygodnie obrad przyjęto trzy pakiety najważniejszych decyzji. To Protokół o dostępie do zasobów genetycznych i równomiernym podziale korzyści wynikających z użytkowania zasobów przyrody (tzw. ABS), znowelizowany Plan Strategiczny na lata 2011-2020 oraz decyzje związane z mobilizacją środków na realizację celów Strategii. Najtrudniejszy do akceptacji przez państwa okazał się protokół ABS – został przyjęty w drodze kompromisu po 10 latach burzliwych negocjacji. Nic dziwnego – dotyczy bowiem drażliwych spraw sprawiedliwego i równomiernego podziału korzyści wynikających z korzystania z zasobów genetycznych gatunków występujących na terenie poszczególnych państw. Wiąże się to z zapewnieniem odpowiedniego dostępu do stosownych technologii opraco-

RAZEM PONAD GRANICAMI – KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I INNE MIĘDZYNARODOWE UMOWY ORAZ DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY

Ryc. 8. Zwycięski plakat w konkursie organizowanym przez Uniwersyteckie Centrum Badań nad Środowiskiem autorstwa Sary Smolińskiej z Wydziału Budownictwa i Architektury Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego.

wanych w innych krajach (np. w medycynie czy przemyśle chemicznym).

Przyjęta w Nagoi Strategia przedstawia wizję świata, w którym w roku 2050 różnorodność biologiczna jest doceniana, zachowana i mądrze użytkowana, dostarczając usługi ekosystemów i utrzymując zdrową planetę oraz przynosząc korzyści dla wszystkich ludzi. Misją, stojącą przed wszystkimi państwami i całą społecznością międzynarodową, to pilne podjęcie działań na rzecz skutecznego zatrzymania utraty różnorodności biologicznej i zapewnienia, że w roku 2020 ekosystemy będą nadal dostarczać podstawowe usługi i zapewniać różnorodność życia na naszej planecie oraz podnosić jakość życia i zwalczać ubóstwo.

Odpowiedzią Unii Europejskiej na dokumenty przyjęte w Nagoi jest przygotowana i przyjęta przez Komisję Europejską w maju 2011 r. Unijna Strategia ochrony różnorodności biologicznej do roku 2020.

Strategia nosi znamieny, podkreślający znaczenie różnorodności biologicznej, podtytuł: Nasze ubezpieczenie na życie, nasz przyrodniczy kapitał. Głównym zakładanym celem tak określonej Strategii jest nie tylko zatrzymanie tempa utraty różnorodności biologicznej w krajach Unii Europejskiej do roku 2020, ale, jeśli tylko możliwe, odtworzenie już utraconych wartości. Ma to być wkład Unii Europejskiej w odwrócenie światowego trendu tracenia bogactwa przyrody. Jednym z podstawowych, wiodących do tego celu zadań, powinno być zaangażowanie społeczeństwa na wszystkich etapach wdrażania Strategii. Nową proponowaną formą społecznego udziału jest tzw. Citizen science, czyli aktywność społeczna polegająca na dostarczaniu danych naukowych z własnych obserwacji monitorujących stan i zagrożenia przy-

rody. Podkreślana jest konieczność budowania partnerstwa i dialogu pomiędzy różnymi użytkownikami różnorodności biologicznej. Chodzi tu m.in. o to, by wspólnie wypracować odpowiednie strategie i polityki dotyczące ochrony i umiarkowanego korzystania z przyrody na poziomie lokalnym oraz w profesjonalnych działaniach odpowiednich grup zawodowych. Partnerstwo takie pomaga też budować powszechną świadomość w dziedzinie różnorodności biologicznej. Jak wykazały prowadzone w 2010 r. badania świadomości społecznej, to jej poziom w Europie nie jest wystarczająco wysoki. W związku z tym postanowiono, by prowadzona w 2010 r. Europejska Kampania: „Różnorodność biologiczna: jesteśmy nią wszyscy razem”, była kontynuowana w kolejnych latach jako kampania koncentrująca się na sieci obszarów Natura 2000. Na te oraz i inne, służące ochronie bioróżnorodności akcje, muszą być zapewnione odpowiednie środki finansowe, do czego zresztą mobilizują postanowienia COP 10 z Nagoi. Należy mieć nadzieję, że Polska, tak jak i inne kraje UE, będą aktywnymi uczestnikami tej inicjatywy.

Po dokonaniu przeglądu zakresu Konwencji i sposobu, w jaki jest zarządzana, należy się skupić na przeglądzie decyzji i działań na polu służącej jej edukacji. Chociaż wszystkie dokumenty i konwencje z Rio, przygotowane w duchu zrównoważonego rozwoju, zwracały uwagę na znaczenie udziału społecznego i prowadzącej do tego edukacji, Sekretariat Konwencji długo nie wprowadzał odpowiednich punktów do agendy Konferencji Stron. Dopiero podczas COP 4 w Bratysławie edukacja stała się przedmiotem obrad. Stwierdzono, że edukacja społeczeństwa i budowanie świadomości powinny stać się integralną częścią wszystkich bez wyjątku sektorowych i tematycznych działań w programie pracy Konwencji. Wiąże się to z koniecznością zwrócenia

Ryc. 9. I nagroda na plakat w konkursie organizowanym przez Uniwersyteckie Centrum Badań nad Środowiskiem autorstwa Anny Błachno z Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

RAZEM PONAD GRANICAMI – KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I INNE MIĘDZYNARODOWE UMOWY ORAZ DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY

specjalnej uwagi na Artykuł 13 w trakcie przygotowywania narodowych strategii i planów działania. W decyzji tej uznano też za konieczne:

- Promowanie edukacji dotyczącej różnorodności biologicznej przy pomocy odpowiednich Instytucji, włączając w to także pozarządowe organizacje ekologiczne (POE).
- Zapewnienie środków finansowych na potrzeby edukacji i komunikacji społecznej.
- Zapewnienie możliwości strategicznego włączenia edukacji i komunikacji na każdym etapie przygotowania polityk, planowania, wdrażania i oceny rezultatów.
- Wprowadzenie tematyki różnorodności we wszystkie strategie edukacji.
- Wspieranie odpowiednich inicjatyw sprzyjających udziałowi wszystkich grup społecznych wpływających na ochronę i umiarkowane korzystanie z różnorodności.

COP 4 zalecił także Stronom włączenie mediów do promowania i edukowania społeczeństwa o znaczeniu i odpowiednich metodach ochrony i trwałego korzystania z różnorodności. Zalecił też włączenie edukacji tematycznej do każdego obszaru zainteresowania Konwencji: jak ochrona obszarów morskich, wód śródlądowych czy terenów rolnych i leśnych. Co ciekawe, aby zapewnić szeroki dostęp do

wiedzy wszystkim społecznościom, zalecenia COP przypominają Stronom, by nie polegały jedynie na Internecie, bo mogłoby to odciąć od możliwości komunikacji różne grupy społeczne. Nie można więc zapominać o korzystaniu ze środków dostępnych wszystkim, jak gazety, biuletyny, radio, a także konieczności respektowania lokalnych języków i dialektów. Decyzja ta znalazła swoje rozwinięcie podczas COP 5 w Nairobi, kiedy zwrócono się do UNESCO i całego ONZ o aktywne włączanie różnorodności biologicznej we wszystkie poziomy systemu edukacji oraz do rządów, organizacji i instytucji o wspieranie rozwoju edukacji w zakresie różnorodności biologicznej jako elementu ich krajowych strategii i planów działań.

Rozszerzone też zostały zadania Sekretariatu o działania idące w kierunku zwiększenia świadomości na temat różnorodności biologicznej przez coroczne wyznaczanie tematu na Międzynarodowy Dzień Różnorodności Biologicznej.

Owoce COP 6 była decyzja, która powołała do życia Światową Inicjatywę dla Komunikacji, Edukacji i Świadomości Społecznej, zwanej CEPA (Global Initiative on Communication, Education and Public Awareness). Celem Inicjatywy jest promowanie społecznego zrozumienia istoty różnorodności biologicznej i akceptacji środków zaradczych potrzebnych dla jej ochrony. Ułatwić ten cel ma współpraca pomiędzy Stronami Konwencji i różnymi organizacjami międzynarodowymi. Takie samo zalecenie skierowane jest w stosunku do programu pracy państw-stron i Innych współpracujących agencji międzynarodowych. Jeżeli bowiem cele Konwencji – ochrona różnorodności biologicznej, umiarkowane z niej korzystanie i sprawiedliwe dzielenie korzyści – mają być osiągnięte, to niezbędne są zmiany sposobu myślenia oraz zachowań indywidualnych, społecznych, administracyjnych i organizacyjnych.

Decyzja następnego COP 8, obradującego w Brazylii, dotyczyła właśnie CEPA i oznaczała również dokonanie przeglądu wdrażania Programu Pracy i opcji doskonalenia przyszłych działań. Jest to bardzo obszerny dokument, liczący kilkadziesiąt stron tekstu, kluczowy dla wdrażania Artykułu 13. Warto też baczniej przyjrzeć się poszczególnym elementom Programu Pracy dla Światowej Inicjatywy na rzecz Komunikacji, Edukacji i Świadomości Społecznej. Program zaczyna się stwierdzeniem, do którego osobiście dochodzi każdy, kto sam edukacją i komunikacją się zajmuje – pojęcie różnorodności biologicznej stwarza szczególne problemy ze względu na wszechstronny zakres i skomplikowaną, wielopłaszczyznową definicję. Nic więc dziwnego, że kluczowe podmioty, uczestniczące we wdrażaniu Konwencji, np. służby ochrony przyrody, doradcy rolniczy, firmy przygotowujące różnorodne plany zagospodarowania łąk, potrzebują zestawu efektywnych metod mobilizujących.

Pierwszym elementem Programu jest dążenie do tworzenia krajowych i regionalnych sieci podmiotów zajmujących się komunikacją, edukacją i świadomością społeczną. Proponowane działania, to m.in. tworzenie portali, które

RAZEM PONAD GRANICAMI – KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I INNE MIĘDZYNARODOWE UMOWY ORAZ DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY

fot. www.sxc.hu

będą zawierały nowe Instrumenty i środki komunikacji. Nie mniejszą wagę przywiązuje się do środków tradycyjnych, jak broszury i informatory, ale także i takich sposobów komunikacji, jak np. teatr, muzyka, taniec. Te i inne działania mają na celu stworzenie wielkiej, żyjącej i stale rozwijanej bazy danych dotyczących fachowej wiedzy w dziedzinie komunikacji i edukacji oraz pobudzania dyskusji w gronie osób zawodowo zajmujących się tymi dziedzinami. Drugi element programu, to tworzenie warunków do wymiany wśród profesjonalistów fachowej wiedzy przyczyniającej się do rozwoju i innowacji w zakresie edukacji i komunikacji. Najambitniejszy jest element trzeci, polegający na tworzeniu warunków sprzyjających przekonaniu wielu istotnych sfer społecznych (np. mieszkańców miast) i gospodarczych (np. leśnictwo, rolnictwo, rybołówstwo) do uwzględnienia w ich działalności ochrony różnorodności biologicznej.

COP 9, obradujący w 2008 r. w Bonn, mieście, które rok wcześniej gościło międzynarodową konferencję poświęconą ocenie przebiegu Dekady Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju, jeszcze mocniej niż poprzednie Konferencje Stron kładł nacisk na wzmocnienie procesu CEPA. Równocześnie wskazano na utrudnienia na drodze wiodącej do tego celu. To przede wszystkim, obok problemów występujących w każdym państwie, ciągle nie wystarczająca współpraca międzynarodowa. Powinna ona przebiegać w formie bezpośredniej wymiany doświadczeń między dwoma państwami, może też polegać na organizacji regionalnych warsztatów czy

kursów trenerskich. Oczywiście jest też prawda, że wszelkie działania edukacyjne i promujące różnorodność nie mogą obyć się bez finansowego wsparcia, a dostępnych środków jest nieproporcjonalnie mniej niż potrzeb. Stąd też i wyrażony oficjalnie apel do państw nie tylko o podwojenie wysiłków edukacyjnych, ale i o zwiększenie nakładów na działania budujące społeczną świadomość w dziedzinie różnorodności biologicznej. Takie samo zaproszenie skierowane jest też do Innych potencjalnych sponsorów.

Ważną częścią imprez towarzyszących 9. Konferencji Stron był poświęcony edukacji tzw. Jarmark CEPA. To trwająca przez cały okres obrad COP 9 wielka wymiana doświadczeń w dziedzinie edukacji – wystawa materiałów, pomocy dydaktycznych i prezentacje programów prowadzonych w poszczególnych krajach (Ryc. 10).

W Polsce działania edukacyjne związane z popularyzacją celów Konwencji mają bardzo zróżnicowany charakter, a uwydatniło się to szczególnie podczas obchodów Międzynarodowego Roku Różnorodności Biologicznej. Jak już wspomniano, na wniosek Sekretariatu Konwencji Organizacja Narodów Zjednoczonych ogłosiła rok 2010 Międzynarodowym Rokiem Różnorodności Biologicznej. To wyraz docenienia znaczenia, jakie różnorodność biologiczna ma dla całej ludzkości. Wszystkie kraje świata zostały zaproszone w roku 2010 do udziału w działaniach mających uświadomić, że jesteśmy Integralną częścią przyrody i nasz los jest nierozdzielnie związany z różnorodnością przejawów życia zapew-

RAZEM PONAD GRANICAMI – KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I INNE MIĘDZYNARODOWE UMOWY ORAZ DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY

Ryc. 10. Jarmark CEPA podczas COP 9 w Bonn zgromadził wielu wystawców i był okazją do wymiany doświadczeń.

fot. www.sxc.hu

niającej nam pożywienie, opał, lekarstwa i dziesiątki innych niezbędnych produktów oraz uniwersalne wartości duchowe, bez których po prostu nie możemy żyć. Równocześnie Rok miał uzmysłwić smutną prawdę, że to wielkie bogactwo życia zmniejsza się w zastraszającym tempie, a winna temu jest, niestety, działalność człowieka. Dramatycznie osłabia to możliwości całego systemu – misternej sieci życia, od której zależymy, powoduje zmniejszenie odporności na groźne procesy globalne, np. zmiany klimatu.

Działania, które każdy kraj miał podjąć w ramach Międzynarodowego Roku Różnorodności Biologicznej (MRRB), miały na celu nie tylko podnosić świadomość, ale i zmobilizować ludzi na całym świecie, by uczynili wszystko dla ochrony przyrody i zredukowania tempa trwonienia skarbu, jakim jest bogactwo form życia. Wagę Roku podkreślało też jego hasło: „Różnorodność Biologiczna oznacza życie – to także życie każdego z nas”. Dobrze Ilustruje to logo Roku – wplecione w cyfry nierozłączne sylwetki ludzi, roślin i zwierząt (Ryc. 11).

Jako ilustrację odpowiedzi na zalecenia edukacyjne Roku można podać przykład działań podjętych przez Uniwersyteckie Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym (UCBS). W ramach prowadzonej kampanii, promującej MRRB, starano się dotrzeć do grona adresatów z opinio-twórczych środowisk – artystów, nauczycieli, przedstawicieli mediów i oczywiście studentów.

Do młodych artystów – studentów Akademii Sztuk Pięknych i uczniów liceów plastycznych – skierowany

RAZEM PONAD GRANICAMI – KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I INNE MIĘDZYNARODOWE UMOWY ORAZ DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY PRZYRODY

był konkurs na plakat promujący Międzynarodowy Rok Różnorodności Biologicznej. Z nadesłanych prac komisja konkursowa wybrała dwie, jej zdaniem, najlepiej spełniające warunek przyciągania uwagi i czytelności przekazu (Ryc. 8 i 9). Plakaty zostały rozesłane do parków narodowych i centrów edukacji ekologicznej, trafiły też do różnych instytucji europejskich, m.in. Komisji Europejskiej oraz Europejskiej Agencji Ochrony Środowiska. Analiza przekazu artystycznego plakatów i deklaracje młodych twórców wskazują na dużą wrażliwość na piękno przyrody i przekonanie o konieczności zaangażowania sztuki w misję ochrony różnorodności biologicznej.

Także do studentów różnych wydziałów, ale i do dziennikarzy oraz nauczycieli, skierowany był cykl popularno-naukowych otwartych wykładów „Różnorodność biologiczna w wielu odsłonach”. Zaproszeni wykładowcy – wybitni badacze lub praktycy – prezentowali ważne obecnie, a stosunkowo mało znane aspekty wzajemnych relacji gatunku ludzkiego z różnorodnością biologiczną. Zbiór wykładów pod tym samym tytułem został wydany jako książka przystępna dla wszystkich.

Do nauczycieli, a w efekcie do uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych, skierowany jest projekt BEAGLE (akronim nawiązujący do nazwy statku, na którym Karol Darwin odbył swą słynną podróż), finansowany przez Komisję Europejską z programu Edukacja przez Całe Życie i prowadzony przez specjalistów z sześciu krajów pod kierownictwem UCBS (Ryc. 12). Założenie projektu jest proste: aby poznać przyrodę, trzeba wyjść poza ściany klasy i prowadzić nawet proste obserwacje – choćby zmian fenologicznych jednego drzewa wybranego gatunku. Wyniki obserwacji można umieszczać na stronie internetowej projektu (www.beagleproject.org), porównując z wynikami z różnych części Europy. W ramach tego projektu (wpisującego się dobrze w proponowany w Unijnej Strategii model społecznego udziału w dokumentowaniu stanu przyrody) powstał Poradnik dla Nauczycieli „Na spotkanie różnorodności biologicznej”.

Ryc.12. Logo projektu Beagle zaprojektowane przez węgierską artystkę Maję Kiss

Ryc. 11. Logo Międzynarodowego Roku Różnorodności Biologicznej symbolizuje również jej znaczenie dla następnych pokoleń

Wspomniane wcześniej elementy kampanii edukacyjnej, promującej Międzynarodowy Rok Różnorodności Biologicznej, tak jak i wszelkie działania upowszechniania wiedzy i podnoszenia świadomości społecznej, wymagały też umiejętności popularyzacji. Jak więc zapewnić powszechność popularyzacji angażującej najwyższej klasy specjalistów? Odpowiedzi na to pytanie poszukiwano na poświęconej popularyzacji konferencji „Mówić o różnorodności biologicznej nie tylko w roku 2010”. Głównym jej celem było spotkanie osób zaangażowanych w transmisję wiedzy do społeczeństwa po to, by w tym profesjonalnym gronie zdefiniować potrzeby popularyzacji oraz jej tematy, by wprowadzić mało poruszane zagadnienia dotyczące różnorodności biologicznej (Ryc. 13).

Nie sposób wymienić wszystkich przejawów działań, do których zmobilizował Międzynarodowy Rok Różnorodności Biologicznej. Podobne, a nawet jeszcze bardziej różnorodne aktywności, prowadzi wiele uczelni, a także liczne organizacje ekologiczne, centra edukacji ekologicznej, parki narodowe i krajobrazowe. Dużą kampanię poprowadziło także Ministerstwo Środowiska. Efekty działań promocyjnych w skali całego świata oceniano w Nagoi w czasie podsumowania efektów roku 2010 – Międzynarodowym Roku Różnorodności Biologicznej – jako ważne, ale wciąż niewystarczające. Aby odnieść trwały sukces, nie wystarczy też działanie „akcyjne” z powodu określonych okazji: Dnia czy Roku. Muszą to być działania systematyczne, wspomagane zaangażowaniem mediów i docierające do wszystkich grup społecznych oraz czynione w międzynarodowej współpracy. Od stanu świadomości zależy bowiem, czy jako ludzkość zdołamy powstrzymać erozję różnorodności biologicznej, czyli mówiąc bardziej obrazowo -zaprzestać podcinania zyciodajnej gałęzi.

Anna Kalinowska – biolog, ekolog, doktor nauk przyrodniczych, docent Uniwersytetu Warszawskiego Centrum Badań nad Środowiskiem. Autorka wielu książek oraz kilkudziesięciu publikacji z dziedziny ekologii, ochrony środowiska oraz różnorodności biologicznej. Członek Komisji Edukacji i Komunikacji Społecznej Unii Ochrony Przyrody IUCN.

PREZENTACJA KORZYŚCI PŁYNĄCYCH Z EKOINNOWACJI

Od 2006 r. Europejskie Forum Ekoinnowacji rozpowszechnia w całej Unii Europejskiej informacje o korzyściach płynących z technologii środowiskowych i ekoinnowacji, budując związki w obrębie społeczności zajmującej się tą branżą przemysłu i angażując państwa członkowskie w plan działań w dziedzinie technologii środowiskowych (ETAP).

Wprowadzanie ekoinnowacji i szerokie wykorzystanie technologii przyjaznych środowisku sprzyja rozwojowi działalności gospodarczej, przyczynia się do powstawania nowych miejsc pracy i redukuje negatywny wpływ działalności człowieka na nasze ograniczone zasoby naturalne. U podłoża inicjatyw podejmowanych w ramach planu działań w dziedzinie technologii środowiskowych (ETAP), przyjętego przez Komisję w 2004 r., leżą trzy założenia.

Na jednej płaszczyźnie cele te wiążą się ze ścisłą współpracą z państwami członkowskimi. Na innej – Komisja pragnie docierać z informacjami do przedstawicieli branży w terenie, beneficjentów nowych inicjatyw, i omawiać z nimi ich realizację. Chodzi tu o podmioty ze świata technologii, finansów i biznesu – przede wszystkim małe i średnie przedsiębiorstwa, środowisko akademickie, a także organizacje pozarządowe.

Jako że coraz większy niedobór surowców odbija się niekorzystnie na konkurencyjności europejskich przedsiębiorstw, jest to jednocześnie doskonały czas dla rozwoju ekoinnowacyjności. W niedawnych badaniach Eurobarometru wykazano, że 75% unijnych firm w ostatnich pięciu latach borykało się ze zwykłymi cenami surowców, natomiast aż 90% spodziewa się wzrostu cen w przyszłości. Wykorzystanie ekoinnowacji na szerszą skalę to jeden ze sposobów przekucia tego wyzwania na możliwości.

Forum przy pracy

Dwa razy do roku – na wiosnę i na jesień – odbywają się półroczne spotkania Forum,

zrzeszające ok. 200 różnych stron zainteresowanych wprowadzeniem ekoinnowacji do głównego nurtu polityki i biznesu. Jako podmiot konsultacyjny, Forum kładzie nacisk na rozpowszechnianie informacji o dostępnych możliwościach i na aktywne zaangażowania uczestników, którzy po przeanalizowaniu studiów przypadków przedstawiają konkretne zalecenia na przyszłość. Są one następnie przekazywane Komisji i państwom członkowskim, a także uwzględniane przy kształtowaniu przyszłych polityk.

W ostatnich pięciu latach Forum prowadziło obrady na najróżniejsze tematy, poczyniwszy od oświadczenia o ekoinnowacjach w MŚP i znaczenia ekoinnowacji w adaptacjach wprowadzanych na skutek zmiany klimatu, poprzez transfer technologii, technologie wylaniające się, odkrywanie możliwości na rynku globalnym aż po rynek budownictwa zrównoważonego i finansowanie ekoinnowacji.

Najnowsze obrady Forum odbyły się w Birmingham (Zjednoczone Królestwo) w marcu 2011 r. i były poświęcone problematyce efektywnego gospodarowania zasobami. Uczestnicy poruszyli podczas nich wiele kwestii, osiągając konsensus co do faktu, że ekoinnowacyjność, zarówno technologiczna, jak i nietechnologiczna, może stanowić jeden z głównych czynników promujących bardziej efektywne wykorzystanie ograniczonych zasobów. Wezwali do uwzględnienia w przyszłym planie działań w sprawie ekoinnowacji ambitnych celów, które nadałyby bieg tej sprawie. ETAP powstał w 2004 r. i miał promować technologie środowiskowe na terenie UE oraz w skali globalnej. Celem była poprawa wzrostu gospodarczego oraz tworzenie przyjaznych środowisku miejsc pracy.

Następne Forum odbędzie się w stolicy Finlandii – Helsinkach – w dniu 11 października br. Dzień po wydarzeniu uczestnicy odwiedzą wystawę Cleantech w pobliskim mieście Lahti. ☺

Więcej informacji

<http://ec.europa.eu/environment/etap>

NOWA GLOBALNA ZACHĘTA DO ZWALCZANIA ZJAWISKA PUSTYNNIENIA

Zjawiska degradacji i pustoszczenia w coraz większym stopniu niszczą żyzne ziemie na całym świecie, także na terenie Unii Europejskiej. Międzynarodowe wysiłki na rzecz odwrócenia tego procesu rozpoczęto niemal 20 lat temu. Tej jesieni nastąpi znaczna i bardzo potrzebna intensyfikacja tych działań.

Kiedy myślimy o pustyni, automatycznie przychodzą nam na myśl obrazy z Afryki. A jednak zjawisko degradacji gleby jest o wiele bardziej rozpowszechnione. Dotknięte nim są także ogromne połacie kontynentu azjatyckiego. Degradacja gleby ma obecnie miejsce we wszystkich strefach agroekologicznych. Jest nią zagrożonych 1,5 mld ludzi, w tym 42% światowej liczby osób żyjących w ubóstwie. W skali globalnej następuje coroczna utrata 75 mld ton gleby. Straty te szacowane są na 400 mld dolarów.

Problem ten dotyczy również Unii Europejskiej. Około 15% gruntów położonych w obrębie UE jest dotkniętych erozją, natomiast ok. 45% gleb europejskich, szczególnie w południowej Europie, cechuje niski poziom zawartości materii organicznej. Z problemem tym zmagają się w szczególności 12 państw członkowskich. Są to: Bułgaria, Węgry, Słowacja, Hiszpania, Rumunia, Grecja, Portugalia, Łotwa, Malta, Cypr, Słowenia i Włochy.

Właśnie w celu rozwiązania tej kwestii na szczycie Ziemi w Rio de Janeiro w 1992 r. przyjęto Konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zwalczania pustoszczenia. Konwencję tę podpisały 193 państwa – jest to największa na świecie liczba sygnatariuszy konwencji Narodów Zjednoczonych. To także

jedynе międzynarodowe porozumienie w sprawie ochrony gleby.

Mimo tak wyjątkowego znaczenia i szerokiego poparcia dla tej konwencji nie udało się wykrzesać podobnego zainteresowania, co w przypadku pozostałych dwóch konwencji – o zmianie klimatu i różnorodności biologicznej – uzgodnionych na tym historycznym spotkaniu, mimo iż wszystkie trzy dokumenty są ze sobą tak ściśle powiązane.

Dwa lata po ostatnim spotkaniu w Argentynie Konferencja Stron (COP 10) Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zwalczania pustoszczenia zbierze się ponownie w koreańskim mieście Changwon w dniach od 11 do 21 października. Celem tego spotkania będzie rozszerzenie świadomości na temat konsekwencji degradacji i pustoszczenia gleby oraz zapewnienie większej synergii pomiędzy Mechanizmem Globalnym, stanowiącym ramie finansujące Konwencję, i jej sekretariatem.

Oprócz tego na 20 września, dzień przed Zgromadzeniem Ogólnym ONZ, zaplanowano inne prestiżowe wydarzenie w Nowym Jorku, a mianowicie spotkanie na najwyższym szczeblu, poświęcone powyższej problematyce, na wzór podobnego przedsięwzięcia zorganizowanego w sprawie różnorodności biologicznej w ubiegłym roku przed międzynarodową konferencją w Nagoi.

Degradacja gleby – w poszukiwaniu rozwiązania

Zdrowa gleba może stawić opór licznym zagrożeniom. Niektóre z nich wynikają z przyczyn naturalnych, jak zmiany klimatu i erozja spowodowana wiatrem i wodą. Inne – np. wylesianie, nieodpowiednie praktyki rolnicze, zanieczyszczenie i narastający proces

NOWA GLOBALNA ZACHĘTA DO ZWALCZANIA ZJAWISKA PUSTYNNIENIA

urbanizacji – wywołane są działalnością człowieka. Dodatkowe wyzwanie stanowi zmiana klimatu. Przy wzroście temperatury nasila się proces parowania gleby, a w wielu regionach świata zmniejsza poziom opadów.

Unia Europejska od wielu już lat zajmuje się tą kwestią nie tylko w obrębie własnych granic. Walka z problemem degradacji i pustoszczenia gleby stanowi integralną część innych obszarów polityki, jak np. ochrona gleby, gospodarka wodna, leśnictwo, rolnictwo, badania i przystosowywanie się do zmiany klimatu oraz łagodzenie jej skutków.

Komisja finansuje wiele projektów rozwojowych, zachęcających do zrównoważonego gospodarowania gruntami – często z myślą o jednoczesnej ochronie różnorodności biologicznej i promowaniu procesów przystosowawczych do zmiany klimatu. UE finansuje także kilka projektów realizowanych przez Wspólne Centrum Badawcze. Jeden z nich, DESERT, jest poświęcony utworzeniu Europejskiego Obserwatorium Suszy, a jego celem jest ocena i opracowywanie poziomów odniesienia oraz wskaźników i tworzenie globalnego systemu wczesnego ostrzegania przed zjawiskiem pustoszczenia.

Wycena wartości gruntów

Czasami wystarczy jeden autorytatywny i wpływowy element badań środowiskowych, aby trafić we właściwą strunę zarówno wśród profesjonalistów, jak i szerokich rzesz społeczeństwa, sprzyjając rozszerzaniu świadomości w zakresie zagrażających nam problemów i wyzwań.

Tak miała się sprawa ze zmianą klimatu po tym, jak brytyjski ekonomista Nicholas Stern opublikował swój raport w 2006 r., argumentując, że korzyści wynikające ze zdecydowanych wczesnych działań znacznie przewyższają ich koszty. Podobnym bodźcem okazała się pionierska praca w ramach projektu „Ekonomia ekosystemów i bioróżnorodności” (TEEB). Inicjatywa ta, zapoczątkowana w 2008 r., zwraca uwagę na globalne korzyści gospodarcze wynikające z różnorodności biologicznej i podkreśla coraz wyższe koszty jej utraty i degradacji ekosystemów. Oto przykłady wspólnych badań przekrojowych w dziedzinie środowiska.

Wzorując się na przykładzie TEEB, zapoczątkowano podobną inicjatywę zmierzającą do

określenia ekonomiki zjawisk pustoszczenia, degradacji gleby i suszy. Inicjatywa ta, powołana do życia w grudniu 2010 r. w Bonn (Niemcy), jest silnie wspierana przez rząd Niemiec, Komisję Europejską oraz inne podmioty krajowe i międzynarodowe, łącznie z Konwencją Narodów Zjednoczonych w sprawie zwalczania pustoszczenia.

W ciągu następnych dwóch lat badania mają zapewnić solidną podstawę naukową dla opracowania polityki użytkowania gruntów, zabezpieczenia dostaw żywności dla mieszkańców Ziemi oraz przyczynić się do poprawy świadomości na temat znaczenia produktywnych systemów gospodarowania gruntami. Podwaliny te opracowano, aby poprzeć włączenie konsekwencji gospodarczych pustoszczenia, degradacji gleb i suszy do przyszłych strategii i decyzji politycznych.

Poszczególne studia przypadków, koncentrujące się na takich krajach, jak Peru, Niger, Kenia, Indie i Uzbekistan, pozwalają wyciągnąć wnioski, że koszty nakładów wydanych na zapobieganie degradacji gleby poprzez zastosowanie zrównoważonej gospodarki gruntowej są wymiennie niższe od konsekwencji samej degradacji lub prób naprawy zniszczeń. Nowe badanie ma posłużyć jako dodatkowy argument nie do odparcia, iż lepiej zapobiegać niż leczyć. ©

Więcej informacji
<http://www.unccd.int/>

WYSOKI POZIOM JAKOŚCI WODY W EUROPEJSKICH KĄPIELISKACH

Czysta woda w kąpieliskach jest niezbędna dla zdrowia. Jest również niezwykle ważnym elementem z ekonomicznego punktu widzenia, gdyż wpływa na decyzje dotyczące kierunków wyjazdów urlopowych. Czysta woda jest także kluczowym składnikiem zdrowych ekosystemów. Najnowsza coroczna analiza przeprowadzona przez Komisję Europejską i Europejską Agencję Środowiska wykazała, że unijne normy w dalszym ciągu utrzymują się na konsekwentnie wysokim poziomie.

Ogólnie rzecz biorąc, w 2010 r. 92,1% europejskich kąpielisk przybrzeżnych oraz 90,2% kąpielisk śródlądowych spełniało normy jakości wody ustalone w unijnych przepisach prawnych. Postępy dokonane przez ostatnie 20 lat jeszcze lepiej, być może, zilustruje fakt, że w okresie tym odsetek przypadków, w których woda nie spełniała zasad środowiskowych, w kąpieliskach przybrzeżnych spadł z 9,2% do 1,2%, a w kąpieliskach śródlądowych – z 11,9% do 2,8%.

Cypr może pochwalić się doskonałym poziomem zgodności (100%). Chorwacja (97,3%), Malta (95,4%), Grecja (94,2%) i Irlandia (90,1%) również osiągnęły imponujące wyniki, a zaraz za nimi uplasowała się Bułgaria, Portugalia, Finlandia, Zjednoczone Królestwo i Łotwa.

Niemniej jednak zaobserwowano obniżenie poziomu jakości w porównaniu do wartości z roku 2009. Przypuszczalnie ma to w dużej mierze związek z wylewem ścieków po ulewnych deszczach i odzwierciedla konieczność podjęcia dalszych kroków w kierunku usprawnienia gospodarki wodno-kanalizacyjnej na obszarach miejskich.

Wyniki obejmują 21 tys. kąpielisk na terenie UE. Dwie trzecie z nich to kąpieliska przybrzeżne, głównie we Włoszech, Grecji, Hiszpanii i Danii, a pozostała jedna trzecia – kąpieliska usytuowane na jeziorach i rzekach, przede wszystkim w Niemczech i Francji.

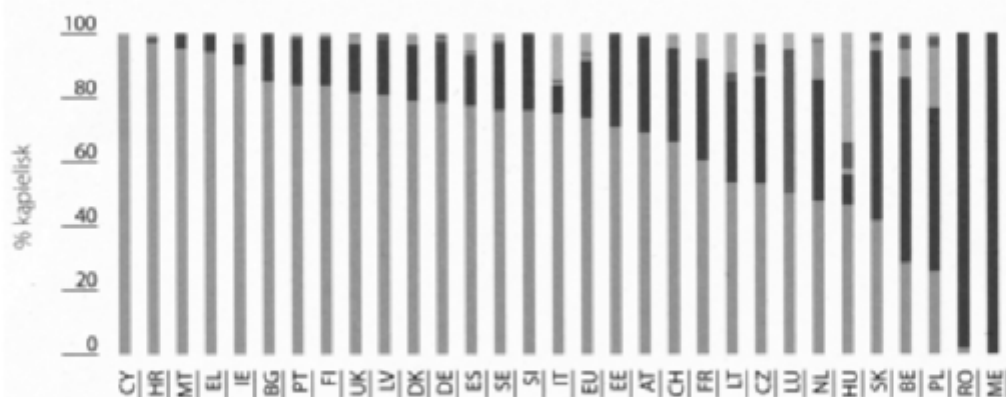
Nowe normy jakości przyjęte w 2006 r. stopniowo zastępują wytyczne stosowane uprzednio

przez okres 30 lat, oparte na co najmniej pięciu parametrach fizycznych, chemicznych i mikrobiologicznych. Nowe wymogi biorą pod uwagę tylko dwie wartości – obecność enterokoków jelitowych i *Escherichia coli* – ale parametry te są surowsze niż poprzednio. Muszą zostać wdrożone przez wszystkie państwa członkowskie do końca 2014 r., przy czym 20 z nich już w ubiegłym roku rozpoczęło tę procedurę.

Informowanie społeczeństwa

Po raz pierwszy w historii Europejczycy posiadają obecnie tak wiele informacji o jakości wody w kąpieliskach przybrzeżnych i śródlądowych. Oprócz corocznego

Ogólna ocena jakości wody w kąpieliskach w poszczególnych krajach w sezonie kąpielowym 2010 – ranking według odsetka kąpielisk odpowiadających zalecanym wartościom

- Zgodność z wartościami zalecanymi i obowiązującymi lub doskonała, dobra i dostateczna jakość
- Zgodność z wartościami obowiązującymi, a nie zalecanymi, lub dobra/dostateczna jakość (a nie doskonała jakość)
- Brak zgodności z wartościami obowiązującymi lub niska jakość
- Zakaz kąpiei/kąpielisko zamknięte
- Niewystarczające próbki lub brak próbek

WYSOKI POZIOM JAKOŚCI WODY W EUROPEJSKICH KĄPIELISKACH

raportu UE państwa członkowskie są zobowiązane upublicznić wszystkie dane, a liczne narzędzia internetowe dopełniają obrazu.

Na przykład interaktywna mapa wód w kąpieliskach (<http://www.eea.europa.eu/themes/water/status-and-monitoring/bathing-water-data-viewer>) oraz strona internetowa Eye on Earth – Water Watch (<http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/explore-interactive-maps/eye-on-earth>) dostarczają szczegółowych informacji i danych statystycznych na temat jakości wody w kąpieliskach przybrzeżnych i słodkowodnych na terenie całej Unii Europejskiej.

Komisja niedawno przyjęła łatwo zrozumiałe oznaczenia, które władze krajowe będą mogły stosować w celu zakomunikowania, czy kąpiel jest niebezpieczna lub odradzana, a także do informowania społeczeństwa o jakości wody, w której mają zamiar pływać. ©

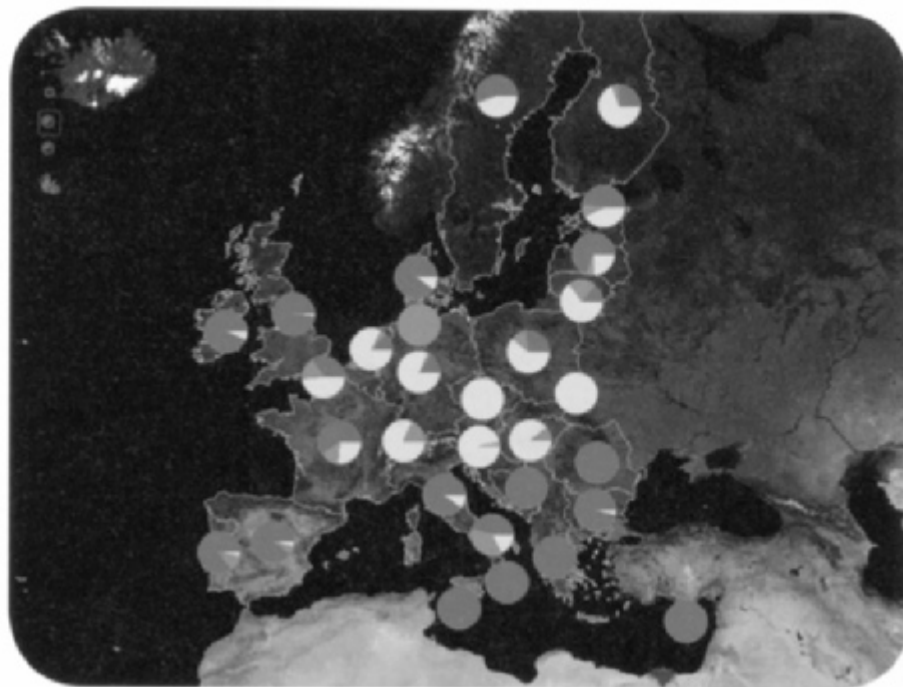
Więcej informacji

http://ec.europa.eu/environment/water/water-bathing/index_en.html

Stan wody w kąpieliskach

Europejski System Informacji Wodnej (WISE)

<http://www.eea.europa.eu/themes/water/interactive/bathing/quality>

- Kąpieliska przybrzeżne i przejściowe
- Kąpieliska rzeczne
- Kąpieliska w jeziorach

Doskonała jakość wody w kąpielisku

doskonała
dobra
dostateczna
niedostateczna

Symbole informujące o klasyfikacji kąpielisk

Zalecenie niekąpania się

Symbole informujące o zakazie kąpieli lub odradzające kąpiel

GOSPODARKA: KU EFEKTYWNEMU UŻYTKOWANIU ZASOBÓW WODNYCH

Jak potwierdza nowy raport Komisji, niedostatek wody i susza są przyczyną wielu poważnych trudności w różnych regionach Unii Europejskiej. W raporcie przeprowadzono również analizę krajowych rozwiązań, wprowadzanych w celu poprawy efektywności gospodarki wodnej, zapewnienia lepszego planowania i zagwarantowania skutecznego wdrażania wybranych polityk.

We wstępie do trzeciego sprawozdania Komisji* w sprawie niedoboru wody i suszy Europejska Agencja Środowiska podkreśliła skalę problemu. W sprawozdaniu odnotowano: „Z wyjątkiem niektórych położonych na północy i rzadko zaludnionych krajów posiadających bogate zasoby wodne niedobory wody występują w wielu regionach Europy, położonych zwłaszcza na południu, które zmagają się z jednocześnie z problemem znacznego braku zasobów wodnych i dużego zapotrzebowania na wodę”.

Informacje pochodzące z państw członkowskich, a dotyczące okresu od maja 2009 r. do maja 2010 r., uzupełniają obraz. Trzy państwa członkowskie – Cypr, Malta i Republika Czeska – potwierdzają, że zmagają się z problemem stałego niedoboru wody. Pięć – Francja, Hiszpania, Portugalia, Węgry i Zjednoczone Królestwo – doświadczyło suszy lub opadów na poziomie niższym niż długoterminowa średnia. Cztery – Francja, Niemcy, Rumunia i Szwecja – borykało się z problemem lokalnych niedoborów wody.

Strategie zajmujące się problemem suszy (będącym w gruncie rzeczy zjawiskiem naturalnym) i niedoborów wody (spowodowanych głównie przez człowieka) mają zasadniczo poprawić efektywność użytkowania, planowanie zasobów i wdrażanie polityk.

Efektywne gospodarowanie zasobami wodnymi można uzyskać na wiele sposobów. Ograniczanie wycieków w systemach dystrybucyjnych, wznoszenie bardziej zaawansowanych budynków i analiza praktyk rolniczych (produkcja 1 kg wołowiny pochłania około 16 tys. litrów wody) przyczyniają się do poprawy poziomu efektywności.

Lepsze planowanie oznacza włączenie problematyki wodnej do różnych polityk gospodarczych oraz większy nacisk na plany zarządzania dorzeciami, jeden z wymogów unijnej legislacji od grudnia 2009 r. System bodźców finansowych, taryfa opłat za wodę oraz podnoszenie świadomości publicznej to środki, za pomocą których można wspomóc efektywne wdrażanie polityk.

Nowy plan na rzecz gospodarki wodnej

Komisja dokonuje obecnie przeglądu strategii zajmującej się problemem niedoborów wody i suszy, wprowadzonej w 2007 r., i zamierza przedstawić plan ochrony wód europejskich do końca roku 2012, który został już ogłoszony Rokiem Wody. W ramach tego przeglądu Komisja dokona oceny wpływu istniejących środków oraz wrażliwości zasobów wodnych na zmianę klimatu i napięcia wywołane działalnością człowieka.

Opublikuje również zalecenia dotyczące polityk, przy czym niektóre z nich mogą wymagać wprowadzenia odpowiednich przepisów prawnych. W ramach projektu Komisja określi również obszary wymagające dodatkowego dofinansowania, zebrania danych i przeprowadzenia badań naukowych, aby uzupełnić luki w wiedzy. ©

* Trzecie sprawozdanie uzupełniające komunikat w sprawie rozwiązania problemu dotyczącego niedoboru wody i suszy w Unii Europejskiej, COM(2007) 414 wersja ostateczna, COM(2011) 133 wersja ostateczna.

Więcej informacji

http://ec.europa.eu/environment/water/quantity/scarcity_en.htm

Coraz większy problem

Niedobór wody dotyka 11 % populacji UE i 17 % jej terytorium. W ubiegłych 30 latach susze w Europie kosztowały około 100 mld euro. Marnotrawstwo wody dostępnej w Europie sięga 20–40%.